Līdzfinansē Eiropas Savienība

2027 Nacionālais attīstības plāns

Lauku partnerība ZIEMEĻGAUJA

BIEDRĪBAS „LAUKU PARTNERĪBA ZIEMEĻGAUJA”

SABIEDRĪBAS VIRZĪTAS VIETĒJĀS ATTĪSTĪBAS STRATĒĢIJA 2023. – 2027. GADAM

2026

Trikāta

IEVADS

Biedrības „Lauku partnerība ZIEMEĻGAUJA" vietējās attīstības stratēģija 2023. – 2027. gada plānošanas periodam izstrādāta saskaņā ar LEADER pieejas mērķi Latvijā – sniegt atbalstu lauku kopienu ilgtspēju veicinošām vietējās attīstības iniciatīvām, kas ir atbilstošas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskajam plānam 2023.-2027.gadam (SP), iekļautas vietējo rīcības grupu izstrādātajās SVVA stratēģijās un uzlabo ekonomisko un sociālo situāciju laukos, attīsta un veido labvēlīgu vidi dzīvošanai, uzņēmējdarbībai un lauku teritoriju attīstībai. Vietējās attīstības stratēģija izstrādāta, ievērojot būtiskākos pamatprincipus – uz vietējām vajadzībām balstīta attīstība, integrēta un papildinoša attīstība (saistībā ar vietējo pašvaldību attīstības plāniem), kā arī ar sabiedrības līdzdalību veicināta attīstība.

Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskais plāns 2023.-2027. gadam nosaka prioritātes KLP lauku attīstībai. Uz LEADER aktivitātēm tiešā veidā attiecas stratēģiskais mērķis SM8 "Veicināt nodarbinātību, izaugsmi, dzimumu līdztiesību, tostarp sieviešu iesaistīšanos lauksaimniecībā, sociālo iekļaušanu un vietējo attīstību lauku apvidos, tai skaitā aprites bioekonomiku un ilgtspējīgu mežsaimniecību".

Ar LEADER pieeju tiek īstenota atbalsta intervence LA19 "Darbību īstenošana saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošanu" ar šādiem mērķiem:

- sniegt atbalstu lauku kopienu ilgtspēju veicinošām vietējās attīstības iniciatīvām, kas ir atbilstošas SP un iekļautas VRG izstrādātajās vietējās attīstības stratēģijās, un uzlabo ekonomisko un sociālo situāciju laukos, veido labvēlīgu vidi dzīvošanai, uzņēmējdarbībai un lauku teritoriju attīstībai, kā arī veicina vietējās attīstības potenciāla un resursu ilgtspējīgu izmantošanu;
- sekmēt vietējā līmeņa pārvaldības mehānismu, kas balstīts uz iekļaujošiem vienlīdzīgas partnerības principiem un rada pievienoto vērtību teritorijas un vietējās sabiedrības potenciālam, nodrošinot VRG darbību vietējās attīstības stratēģijas īstenošanā, uzraudzībā un novērtēšanā, tādējādi saglabājot vietējās teritorijas attīstības procesa nepārtrauktību.

Tā paredz divas aktivitātes:

1. **"Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas"**, ar kuras palīdzību paredzēts stimulēt mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstību un konkurētspēju, radīt apstākļus jaunu darbavietu, jaunu produktu un pakalpojumu izveidei, ieviest inovatīvas tehnoloģijas un prakses, t.sk. digitālus risinājumus, veicināt produktīvāk un ilgtspējīgi izmantot vietējos resursus, kā arī celt darbinieku kvalifikāciju un sekmēt sociālam atstumtības riskam pakļauto personu iesaisti darba tirgū.
2. **"Kopienu spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas"**, ar kuras palīdzību paredzēts nodrošināt sabiedrisko pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību, sabiedrisko aktivitāšu dažādošanu, stiprināt teritorijas identitāti un vietas attīstības potenciāla un resursu ilgtspējīgu izmantošanu, t.sk. viedo ciemu iniciatīvas, kā arī starpvalstu un starpteritoriālo sadarbību vietējai attīstībai nozīmīgu jautājumu risināšanai

Stratēģijas darbības laiks ir no tās apstiprināšanas brīža līdz 2023. - 2027. gada plānošanas perioda beigām. Stratēģija kalpo par pamatu Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) atbalsta saņemšanai un sadalei, kā arī nosaka mērķus, uzdevumus un rīcības cita ārējā finansējuma piesaistei.

Stratēģija apstiprināta ar biedrības „Lauku partnerība ZIEMEĻGAUJA” 2023. gada 13. jūlija padomes lēmumu (padomes sēdes protokols Nr. 1).

Stratēģijas grozījumi Nr. 1 apstiprināti ar biedrības „Lauku partnerība ZIEMEĻGAUJA” 2025. gada 12. februāra padomes lēmumu (padomes sēdes protokols Nr. 2).

Stratēģiju izstrādāja darba grupa šādā sastāvā:
Dagnija Ūdre, biedrības „Lauku partnerība ZIEMEĻGAUJA” administratīvā vadītāja, darba grupas vadītāja,
Linda Krūmiņa, biedrības „Lauku partnerība ZIEMEĻGAUJA” koordinatore, administratīvās vadītājas asistente,
Ginta Zariņa, SIA „Omnia Pro” valdes priekšsēdētāja.
Stratēģijas izstrādē tika iesaistīti pārstāvji no visas biedrības „Lauku partnerība ZIEMEĻGAUJA” darbības teritorijas – trīs pilsētām un 13 pagastiem (aktīvie iedzīvotāji, uzņēmēji, NVO pārstāvji, pašvaldību darbinieki, jaunieši u.c.).

Stratēģijas un tās grozījumu apstiprinājums

Vārds, uzvārds	Amats	Paraksts Datums	Pamatojums
Linda Krūmiņa	Biedrības „Lauku partnerība ZIEMEĻGAUJA” koordinatore	13.07.2023.	Biedrības „Lauku partnerība ZIEMEĻGAUJA” 2023.gada 13. jūlija padomes lēmums
Linda Krūmiņa	Biedrības „Lauku partnerība ZIEMEĻGAUJA” koordinatore	12.02.2025.	Biedrības „Lauku partnerība ZIEMEĻGAUJA” 2025.gada 12. februāra padomes lēmums

Saturs

IEVADS 1

Saturs 3

Saīsinājumi 5

Stratēģijas kopsavilkums 6

Saskaņotība ar vietējās rīcības grupas darbības teritorijā esošo pašvaldību programmām un sasaiste ar citiem vietējā mēroga attīstības plānošanas dokumentiem 7

1. Esošā situācija 11

1.1. Darbības teritorija 11

1.1.1. Vispārējs ģeogrāfiskais apskats 11

1.1.2. Sociālekonomiskais apskats 15

1.1.3. VRG darbības teritorijas pamatojums 18

1.2. Partnerības principa nodrošināšana 19

1.3. Teritorijas stipro un vājo pušu, iespēju un draudu izvērtējums 20

1.4. Teritorijas attīstības vajadzību identificēšana un potenciāla analīze 28

1.5. Starpteritoriālās un starpvalstu sadarbības vajadzību novērtējums 29

2. Stratēģiskā daļa 31

2.1. Vīzija un stratēģiskie mērķi 31

2.1.1. Starpteritoriālās un starpvalstu sadarbības virzieni 31

2.2. Sasniedzamie rezultāti 31

2.3. Inovatīvo risinājumu identificēšana 32

3. Rīcības plāns 33

3.1. Rīcības plāns 2023.–2027. gadam Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna 2023.–2027. gadam intervencē "Darbību īstenošana saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana" (turpmāk – Stratēģiskā plāna intervence) 33

3.1.1. Kritēriju apraksts maksimālās atbalsta intensitātes noteikšanai 39

3.2. Cita ārējā finansējuma nepieciešamība un piesaistīšanas novērtējums 40

4. Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas īstenošana un novērtēšana 41

4.1. Vietējās rīcības grupas informācijas tīklu veidošanas apraksts un sadarbības nodrošināšana ar dažādām tās darbības teritorijā esošajām organizācijām 41

4.2. Papildinātības nodrošināšana ar Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmu 2021. - 2027. gadam specifiskajiem atbalsta mērķiem un Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības mehānisma plānu 42

4.3. Projektu konkursu izsludināšanas un projektu vērtēšanas kārtība, tostarp interešu konflikta novēršana 43

4.4. Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas īstenošanas uzraudzība un novērtēšanas procedūra 45

4.5. Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas īstenošanas organizācija 46

5. Finansējuma sadales plāns 47

Pielikumi 48

1. pielikums – Iedzīvotāju priekšlikumi VRG SVVA stratēģijai 2023. – 2027. gadam 49

Saīsinājumi

CSP	Centrālā statistikas pārvalde
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
KLP	Kopējā lauksaimniecības politika
LA19	LEADER intervence Latvijas KLP stratēģiskajā plānā 2023. - 2027. gadam
LAD	Lauku atbalsta dienests
LEADER	no franču val.: Saiknes starp darbībām lauku ekonomikas attīstībai
MK	Ministru kabinets
NVO	Nevalstiskā organizācija
SAM	Specifiskais atbalsta mērķis
SP	Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskais plāns 2023.- 2027. gadam
SVVA	Sabiedrības virzīta vietējā attīstība
RV	Rīcības virziens
VP / VTP	Vidējā termiņa prioritāte
VRG	Vietējā rīcības grupa

Stratēģijas kopsavilkums

VRG darbības teritorija izvietota Latvijas ziemeļaustrumos un tajā ietilpst: Valmieras novada Brenguļu, Ēveles, Jērcēnu, Kauguru, Trikātas un Plāņu pagasti un Strenču un Sedas pilsētas, Smiltenes novada Gaujienas, Grundzāles un Virešu pagasti, Valkas novada Zvārtavas, Vijciema, Valkas un Ērģemes pagasti un Valkas pilsēta.

Teritorija ir bagāta ar dabas resursiem (mežiem, lauksaimniecībā izmantojamo zemi). Teritorijas vienojošais elements ir Gaujas upe. Ir liels aizsargājamo dabas teritoriju īpatsvars. VRG darbības teritorijā atrodas nozīmīgi dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma objekti. Teritorijās darbojas aktīvi un radoši cilvēki, kam rūp vietējā attīstība.

Stratēģijas vīzija:

VRG teritorijā iedzīvotājiem ir radīti apstākļi dzīvot sakārtotā lauku vidē, kur iespējams attīstīt mūsdienīgas uzņēmējdarbības iniciatīvas, atbilstoši savām interesēm un spējām iesaistīties vietējās kopienas dzīvē un īstenot jaunas idejas dzīves vides uzlabošanai.

Stratēģiskie mērķi un rīcības:

M1 Vietējās ekonomikas attīstība
- Rīcība 1.1. Jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošo attīstīšana un realizācija tirgū
- Rīcība 1.2. Tūrisma nozares pakalpojumu attīstība

M2 Dzīves vides kvalitātes uzlabošana
- Rīcība 2.1. Sabiedriskās infrastruktūras sakārtošana un attīstība
- Rīcība 2.2. Aprīkojuma un inventāra iegāde sabiedrisko aktivitāšu īstenošanai
- Rīcība 2.3. Vietējo kopienu iniciatīvas

Galvenais finansējuma avots stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanai un rīcību īstenošanai ir ELFLA. Vienlaikus, VRG darbības teritorijas attīstībai un iedzīvotāju iniciatīvu veicināšanai var piesaistīt arī citus līdzekļus un resursus.

VRG darbojas trīs novadu teritorijās. VRG biedri, neskaitot pašvaldības, ir 17 nevalstiskās organizācijas, 9 uzņēmumi un 11 individuālie biedri.

Partnerības augstākā lēmējinstitūcija ir kopsapulce. Pārstāvju lēmējinstitūcija ir kopsapulces ievēlēta padome, kas sastāv no 7 locekļiem, un tajā ir pārstāvēti visi teritorijas novadi. Padomē ir nodrošināta lauksaimnieku, pašvaldību, lauku sieviešu un jauniešu pārstāvniecība.

Saskaņotība ar vietējās rīcības grupas darbības teritorijā esošo pašvaldību programmām un sasaiste ar citiem vietējā mēroga attīstības plānošanas dokumentiem

VRG stratēģija papildina VRG iesaistīto pašvaldību attīstībās programmās izvirzītos mērķus un uzdevumus, jo VRG vēlas dot ieguldījumu pašvaldību noteikto attīstības virzienu īstenošanā. VRG saistoši ir šādi pašvaldību attīstības plānošanas dokumenti:

1. Valmieras novada attīstības programma 2022. – 2028. gadam,
2. Valkas novada attīstības programma 2022. – 2028. gadam,
3. Smiltenes novada attīstības programma 2022.-2028. gadam.

Vietējo attīstības plānošanas dokumentu analīze liecina, ka visām VRG darbības teritorijas pašvaldībām ir svarīga savu novadu ilgtspējīga attīstība. Ilgtspējas veicināšanā vispirms ir svarīgi ekonomiskie procesi, uzņēmējdarbības attīstība un konkurētspējas paaugstināšana, bet ne mazāk nozīmīga ir arī labvēlīga dzīves vide, saglabāts dabas un kultūrvēsturiskais mantojums un iespējas ikvienam radoši darboties un iesaistīties vietējās kopienas dzīvē.

VRG stratēģija			**Pašvaldības attīstības programma**	
Mērķis	**Rīcība**	**Rezultāts**	**Mērķis**	**Rīcība**
1. Vietējās ekonomikas attīstība	1.1. Jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošo attīstība un realizācija tirgū	Atbalstīto uzņēmumu skaits - 25	**Valmieras novada attīstības programma**	
			VP3 Industrializācija un modernizācija	RV2 Mazo un vidējo uzņēmumu, mikrouzņēmumu, mājražotāju vide
			Valkas novada attīstības programma	
			VTP3 Uzņēmējdarbības attīstība novadā	RV15 Attīstīta ražošana un pakalpojumi ar augstu pievienoto vērtību
			Smiltenes novada attīstības programma	
			VTP2 Attīstīta ekonomiskā vide un sadarbība	RV9 Uzņēmējdarbības atbalsts RV10 Inovācija un digitālā transformācija

	1.2. Tūrisma nozares pakalpojumu attīstība	Atbalstīto tūrisma uzņēmumu skaits - 8	**Valmieras novada attīstības programma**	
			VP3 Industrializācija un modernizācija	RV2 Mazo un vidējo uzņēmumu, mikrouzņēmumu, mājražotāju vide
			Valkas novada attīstības programma	
			VTP3 Uzņēmējdarbības attīstība novadā	RV15 Attīstīta ražošana un pakalpojumi ar augstu pievienoto vērtību
			Smiltenes novada attīstības programma	
			VTP2 Attīstīta ekonomiskā vide un sadarbība	RV11 Tūrisms un mārketings
2. Dzīves vides kvalitātes uzlabošana	2.1. Sabiedriskās infrastruktūras sakārtošana un attīstība	Sakārtoto objektu skaits - 6	**Valmieras novada attīstības programma**	
			VP2 Pieejams mājoklis	RV5 Daba, kultūrvēsture
			Valkas novada attīstības programma	
			VTP2 Sakārtota novada infrastruktūra un pakalpojumi VTP4 Novērtēts dabas kapitāls un saglabāts kultūrvēsturiskai mantojums	RV10 Attīstīta kvalitatīva vides infrastruktūras pieejamība un izmantošana RV16 Sakoptas un saglabātas kultūrvēsturiskās teritorijas un pieminekļi RV17 Saglabāts un aizsargāts dabas kapitāls, kura vairāku resursu izmantošana nepārsniedz to

				atjaunošanās spējas
			Smiltenes novada attīstības programma	
			VTP3 Līdzsvarota vides un infrastruktūras attīstība	RV12 Vide un dabas resursi RV15 Publiskā ārtelpa un infrastruktūra
	2.2. Aprīkojuma un inventāra iegāde sabiedrisko aktivitāšu īstenošanai	Atbalstīto aktivitāšu skaits - 15	**Valmieras novada attīstības programma**	
			VP1 Izglītība un talantu izkopšana	RV2 Kultūra, radošums RV3 Sports, aktīvā atpūta
			Valkas novada attīstības programma	
			VTP1 Cilvēkresursu attīstība	RV2 Valkas novada kultūras telpas attīstība RV3 Sporta infrastruktūras un resursu attīstība
			Smiltenes novada attīstības programma	
			VTP1 Sociāli nodrošināta sabiedrība un efektīva pārvaldība	RV4 Kultūrvide un mantojums RV5 Sports un aktīvā atpūta
	2.3. Vietējo kopienu iniciatīvas	Atbalstīto iniciatīvu skaits - 15	**Valmieras novada attīstības programma**	
			VP1 Izglītība un talantu izkopšana	RV5 Darbs ar jaunatni RV6 Pilsoniskās sadarbības izcilība
			Valkas novada attīstības programma	

			VTP1 Cilvēkresursu attīstība	RV4 Sekmēt jauniešu dzīves kvalitāti, radot vidi viņu izaugsmei, līdzdalībai, kā arī drošai un lietderīgai brīvā laika pavadīšanai. Pilnveidot darba ar jaunatni infrastruktūru un iesaistīto personu kompetenci, veicinot jauniešiem pieejamo pakalpojumu kvalitāti RV8 Sekmēt pašvaldības iedzīvotāju, uzņēmēju un biedrību iesaisti un dalību pašvaldības attīstībai svarīgu jautājumu risināšanā
			Smiltenes novada attīstības programma	
			VTP1 Sociāli nodrošināta sabiedrība un efektīva pārvaldība	RV1 Vietējā kopiena

1. Esošā situācija

1.1. Darbības teritorija

1.1.1. Vispārējs ģeogrāfiskais apskats

Rādītājs	Rezultāti	Secinājumi
Teritorijas platība un izvietojums	VRG platība ir 1963,34 km^2 ; tās teritorija izvietota Latvijas ziemeļaustrumos un tajā ietilpst: Valkas novada Zvārtavas, Vijciema, Valkas, Ērģemes pagasti un Valkas pilsēta, Valmieras novada Kauguru, Brenguļu, Trikātas, Plāņu, Jērcēnu, Ēveles pagasti, Strenču un Sedas pilsētas, Smiltenes novada Grundzāles, Virešu un Gaujienas pagasti. Teritorija robežojas ar Igaunijas Republiku (95 km, no tiem 24 km - pa Gaujas upi). Teritoriju šķērso dzelzceļš Rīga – Lugaži - Valga, galvenie valsts autoceļi A2 Rīga-Sigulda-Igaunijas robeža (Veclaicene) un A3 Inčukalns-Valmiera-Igaunijas robeža (Valka).	VRG darbības teritorijas robežošanās ar Igaunijas Republiku ir priekšnoteikums sadarbības projektu īstenošanai kopīgi ar Igaunijas partneriem.
Teritorijas veids Zemes lietošanas veids Datu avots: CSP	Meži - 53% Lauksaimniecībā izmantojamā zeme - 35% Ūdeņi – 1,6%. Pēc CSP datiem 2020. gadā izmantotā lauksaimniecībā izmantojamā zeme VRG darbības teritorijā bija 29,19% (47,499 km^2) no tās teritorijas, no lauksaimniecībā izmantotās zemes aramzeme 15,99% (31,3858 km^2) no Partnerības teritorijas. No aramzemes teritorijas 96% sastādīja sējumi, 3,4 % papuves, 0,3% ilggadīgie stādījumi, 0,2% augļu dārzi, 0,1% ogulāji.	Meži VRG darbības teritorijā aizņem vairāk nekā pusi no tās teritorijas, bet šis sadalījums nav vienmērīgs. Mežiem ir dažādi īpašnieki. Mežiem visbagātākie ir Gaujienas un Virešu pagasti, tālāk seko Valkas novada pagasti. Aizsargājamās teritorijās ir ierobežojumi saimnieciskajai darbībai, tai skaitā mežsaimniecībai. Vislielākais lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvars ir Brenguļu, Kauguru, Trikātas un Valkas novada pagastos. Salīdzinot lauksaimniecībā izmantojamās zemes rādītājus ar lauksaimniecībā izmantoto zemju rādītājiem, var secināt, ka ne visa lauksaimniecībā izmantojamā zeme tiek izmantota lauksaimniecībā, ir potenciāls palielināt šo zemju platību izmantošanu lauksaimnieciskajai darbībai. Ar ūdeņiem visbagātākie ir Jērcēnu un Plāņu pagasti,- tur un arī citviet VRG darbības teritorijā ir potenciāls ūdenstūrisma, aktīvās atpūtas attīstīšanai.

Dabas resursi Datu avots: Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs; Zemes dzīļu informācijas sistēma https://videscentrs.lvgmc.lv/iebuvets/zemes-dzilu-informacijas-sistema	Dabas resursu sadalījums pa būtiskākajiem veidiem: Lauksaimniecībā izmantojamās zemes, Meži, Ūdensteces, Minerālie resursi: Dolomīts (Gaujienas pag., Grundzāles pag.) Smilts (visos novados) Smilts-grants (visos novados) Kvarca smilts (Valmieras nov., Valkas nov.) Māls (Valmieras nov., Valkas nov.) Kūdra (Seda, Trikātas pag., Valkas nov.)	Teritorijā pieejamos dabas resursus var izmantot rūpnieciskajā ražošanā; tie ir arī priekšnoteikums tūrisma attīstībai. Viens no teritorijas svarīgākajiem resursiem ir ūdensteces (it īpaši, Gaujas upe ar tās pietekām) un ūdenstilpes. Gaujas garums VRG darbības teritorijā ir 140 km, tā ir Latvijas - Igaunijas robežupe. Ūdensteces un ūdenstilpes sniedz iespējas attīstīt ūdenstūrismu, aktīvo atpūtu, atpūtas vietu izveidi to krastos, kā arī realizēt pārrobežu sadarbības projektus. Nozīmīgs dabas resurss ir derīgie izrakteņi, ko var izmantot gan neapstrādātā veidā (būvniecība, lauksaimniecība), gan izmantot kā izejvielu, pārstrādāt citas produkcijas ražošanā.
Dabas mantojuma objekti un aizsargājamās teritorijas	No kopējās VRG darbības teritorijas 319,73 km^2 (jeb 16,28%) ir Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamas dabas teritorijas, kas ir arī NATURA 2000, un vēl bez tam 503 km^2 (jeb 25,62%) ietilpst Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā, tātad pavisam VRG ir 41,9% aizsargājamas dabas teritorijas: Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, Aizsargājamo ainavu apvidus „Ziemeļgauja”, Dabas liegumi: Sedas purvs, Burgas pļavas, Vadaiņu purvs, Bednes purvs, Lapiņu ezers, Taurīšu ezers, Lepuru purvs, Melnsalas purvs, Sloku purvs, Gaujienas priedes. Aizsargājamie dabas objekti: Randātu klintis un Tilderu krauja, Kalamecu-Markūzu gravas, Sikšņu dolomīta atsegums, Vizlas lejteces atsegumi un Žākļu dižakmens, Gaujienas dolomīta atsegums, Žagatu klintis, Jaunžagatu krauja, Lejasbindu krauja, Rāmnieku smilšakmens atsegums, Kankarīšu iezis, Jērcēnu akmens. Aizsargājamie dižkoki: Kaņepju dižozols, Rūtiņu kļava, Virešu mežābele.	Aizsargājamās dabas teritorijas, tās pareizi apsaimniekojot, izmantojot un attīstot, var kalpot kā pievilcīgi tūrisma resursi un atpūtas vietas vietējiem iedzīvotājiem un viesiem. Pakalpojumu sniegšana tūristiem un citiem aktīvās atpūtas cienītājiem (arī makšķerniekiem un medniekiem) var kļūt par nozīmīgu lauku teritoriju attīstības alternatīvu, kas rada jaunas darbavietas un ienākuma avotus, tam ne vienmēr ir nepieciešamas lielas investīcijas, tas var dot relatīvi ātrus ienākumus, salīdzinot ar citiem nodarbošanās veidiem laukos, tā ir iespēja racionāli izmantot zemi, kas nav īsti piemērota lauksaimnieciskajai ražošanai, un arī ainavu, kuru citiem mērķiem izmantot nav iespējams vai ir darbības ierobežojumi. Jāatbalsta nesakopto dabas teritoriju un objektu sakārtošanas un labiekārtošanas iniciatīvas.

	Lielākās upes : Gauja un tās pietekas Vizla, Vija, Abuls, Seda. Lielākie ezeri: Kokšu ezeru virkne (Dibena, Zāļu, Dziļais, Leišu). Vadainis, Salainis, Zvārtavas ezers. <u>Tūrisma infrastruktūra</u>: Latvijas Valsts mežu atpūtas vietas pie Gaujas un Kokšu ezeriem. Zīles dabas taka 1,2 km Valkas pagastā. Dabas aizsardzības pārvaldes izveidotās atpūtas vietas pie Gaujas un Kokšu ezeriem, dabas takas – dabas liegumā Sedas purvs 12 km; gar Kokšu ezeriem – 7 km, divi skatu torņi dabas liegumā Sedas purvs, 27 m skatu tornis aizsargājamo ainavu apvidū „Ziemeļgauja" Zvārtavas pagastā. Pašvaldību izveidotās takas: Strenču pilsētas dabas taka, Gaujienas dabas taka, Vizlas dabas taka Virešu pagasta Vidagā; Privāta taka – Vekšu dabas taka Valkas pagastā Laivu noma, makšķerēšana – Jērcēnu pagastā Atsevišķās vietās VRG darbības teritorijā dabas objekti un ainava nav sakopti, nav vizuāli pievilcīgi, un pilnībā netiek izmantots to potenciāls.	
Kultūrvēsturiskā mantojuma objekti un tradīcijas	<u>Nozīmīgākie kultūrvēsturiskā mantojuma objekti</u>: Zemnieku sēta „Ielīcas" Vijciema pagastā Gaujienas muižas ansamblis Gaujienas pilsdrupas Vijciema baznīca Vijciema čiekurkalte Zvārtavas pils Ērģemes pilsdrupas Sedas pilsēta Trikātas pilsdrupas Mūrmuižas nocietinājuma tornis <u>Novadu tradīcijas</u>: Strenču plostnieku svētki; Jāzepa Vītola mūzikas dienas Gaujienā; Mūrmuižas tautas universitāte;	Kultūrvēsturiskā mantojuma resursi ir svarīgi tālākai tūrisma attīstībai un sabiedrisko aktivitāšu veicināšanai. Tie ir saprātīgi jāapsaimnieko un jāmeklē risinājumi pilnvērtīgākai izmantošanai gan vietējo iedzīvotāju atpūtas iespēju paplašināšanā, gan tūristu piesaistē. Jāattīsta mūsdienīgu digitālo tehnoloģiju un inovatīvu metožu iespēju pielietošanu kultūras mantojuma popularizēšanā un piedāvājumā interesentiem. Novadu, pilsētu, pagastu un kopienu tradīcijas ir jāsaglabā un

	Daudzveidīgi kultūras un sporta pasākumi Valkā (labdarības robežtirgus, pilsētu svētki, Cimzes dienas u.c.), no kuriem lielākā daļa tiek organizēta kopīgi ar Igaunijas Valgu; Gadskārtu ieražu pasākumi Jērcēnmuižā; Ķēniņa Tālivalža svētki Trikātā; Prāta spēles „Prāto Grundzālē".	jācenšas padarīt vēl interesantākas. Tradīciju pasākumi u.c. sabiedriskās aktivitātes veicinās dzīves vietas pievilcību.
Būtiskākie attīstības un apdzīvojuma centri Datu avots: CSP	Lielāko un nozīmīgāko apdzīvoto vietu uzskaitījums VRG darbības teritorijā: Smiltenes novada Gaujienas pagastā (748 iedzīvotāji) – Gaujiena (462), Virešu pagasts (482) – Vireši (91), Vidaga (130) Smiltenes novada Grundzāles pagastā (751) – Grundzāle (341) Valkas novada Valkā (4501), Valkas pagastā (896) – Sēļi (197), Lugaži (199), Vijciema pagastā (528) – Vijciems (288), Ērģemes pagastā (679) – Ērģeme (263), Turna (77), Zvārtavas pagastā (328) - Stepi (105) Valmieras novadā Strenči (947), Seda (1096), Plāņu pagastā (438) – Plāņi (105), Jaunklidzis (79), Jērcēnu pagastā (437) – Jērcēni (131), Ķeiži (17) Trikātas pagastā (822) – Trikāta (314), Brenguļu pagastā (775) – Brenguļi (152), Cempi (107), Kauguru pagastā (1241) – Kauguri (54), Mūrmuiža(417), Līči (43) Ēveles pagastā (411) – Ēvele (181), Daksti (35) *Iedzīvotāju skaits norādīts saskaņā ar CSP datiem uz 01.01.2022. gadu.* *https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__POP__IR__IRD/RIG010/table/tableViewLayout1/*	Lieli attālumi līdz lielākajiem attīstības centriem, mazapdzīvoti ciemi un apdzīvotās vietas ar ierobežotu pakalpojumu pieejamību, nepietiekamu sabiedriskā transporta nodrošinājumu. Komersanti nav ieinteresēti sniegt pakalpojumus nelielam klientu skaitam. Pakalpojumu neesamība veicina tālāku iedzīvotāju skaita samazināšanos, tiem aizplūstot uz apdzīvotām vietām ar plašāku pakalpojumu piedāvājumu. Jāatbalsta katras konkrētās apdzīvotās vietas attīstības potenciāls un jāstiprina piederības sajūta. Jāatbalsta aktīvo kopienu aktivitātes un jāveicina viedo ciemu iniciatīvu veidošanās un attīstība.

Iedzīvotāju blīvums Datu avots: CSP	Vidējais iedzīvotāju blīvums VRG darbības teritorijā 2022. gadā bija 70 cilv./ km^2. Lielākais iedzīvotāju blīvums ir pilsētās – Sedā (554 cilv./km^2); Valkā 323 cilv./km^2; Strenčos (174 cilv./km^2). Kauguru pagastā (15 cilv./km^2), Trikātas un Brenguļu pagastos (8 cilv./km^2), Gaujienas un Grundzāles pagastos (6 cilv./km^2), Ēveles pagastā (5 cilv./km^2), Ērģemes un Vijciema pagastos (4 cilv./km^2), Virešu, Valkas un Jērcēnu pagastos (3 cilv./km^2), Zvārtavas un Plāņu pagastos (2 cilv./km^2). *Vidējais iedzīvotāju blīvums aprēķināts, izmantojot CSP datus*	VRG darbības teritorija kopumā ir reti apdzīvota. Samazinoties iedzīvotāju blīvumam, iespējama pakalpojumu pieejamības samazināšanās, jo tie kļūst nerentabli to sniedzējiem. Lai saņemtu nepieciešamo pakalpojumu, iedzīvotājiem jāpārvietojas, nepieciešams uzlabot sabiedriskā transporta kustību, to pielāgot iedzīvotāju prasībām, arī autoceļu kvalitāti, to uzturēšanu.

1.1.2. Sociālekonomiskais apskats

Rādītājs	Tendence	Secinājumi
Iedzīvotāju skaits VRG darbības teritorijā Datu avots: CSP www.csp.gov.lv sadaļa "Iedzīvotāji"	2019.gadā – 15592 2020.gadā – 15315 2021.gadā – 15412 2022.gadā - 15191	Demogrāfiskā situācija VRG darbības teritorijā, tāpat kā Latvijā kopumā, ir nelabvēlīga. Ar katru gadu VRG darbības teritorijā samazinās iedzīvotāju skaits, jo iedzīvotāji pārceļas uz dzīvi citviet Latvijā vai izbrauc uz ārzemēm. Demogrāfiskā situācija nelabvēlīgi ietekmē VRG darbības teritorijas attīstību. VRG ir jāatbalsta iniciatīvas, kas veicina ekonomiskā stāvokļa uzlabošanos un dzīvošanai labvēlīgas vides veidošanu tās teritorijā.
Iedzīvotāju izglītības līmenis Datu avots: CSP https://data.stat.gov.lv/ sadaļa "Izglītības līmenis"	Nav skolas izglītības, zemāka par sākumskolas izglītību vai sākumskolas izglītība: 2019. gads- 3,83% 2020. gads- 3,44% 2021. gads- 3,19% 2022. gads – dati nav pieejami Pamatizglītības otrais posms (pamatskolas izglītība): 2019. gads- 21,26% 2020. gads- 21,23% 2021. gads- 20,60% 2022. gads – dati nav pieejami Vidējā izglītība: 2019. gads- 43,50% 2020. gads- 43,62%	VRG darbības teritorijas iedzīvotāju izglītības līmenim pēdējos gados ir tendence paaugstināties. Palielinās iedzīvotāju daļa ar vidējo izglītību; arodizglītību pēc vispārējās vai profesionālās vidējās izglītības; profesionālo vidējo izglītību pēc vispārējās vidējās izglītības (ne augstākā izglītība) un augstāko izglītību. Augstāks iedzīvotāju izglītības līmenis ir priekšnoteikums gan savas uzņēmējdarbības attīstīšanā, gan rada iespēju būt kvalificētākam darbiniekam, atrast un veikt labāk atalgotu darbu. Ar LEADER pieeju tiek atbalstīta gan uzņēmējdarbības

	2021. gads- 44,13% 2022. gads – dati nav pieejami Arodizglītība, profesionālā vidējā izglītība: 2019. gads - 13,12% 2020. gads - 13,23% 2021. gads - 13,27% 2022. gads – dati nav pieejami Augstākā izglītība: 2019. gads -18,29% 2020. gads - 18,49% 2021. gads - 18,81% 2022. gads – dati nav pieejami	uzsākšana un paplašināšana, gan iekārtu un aprīkojuma iegāde, kam nepieciešams kvalificētāks darbaspēks ar labākām zināšanām darbam ar modernām tehnoloģijām.
Iedzīvotāju vidējais vecums Datu avots: CSP https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaits/tabulas/rig020-iedzivotaju-videjais-vecums	2019.gadā- 44,1 gadi 2020.gadā- 44,3 gadi 2021.gadā- 44,3 gadi 2022.gadā- 44,3 gadi	Iedzīvotāju vidējais vecums VRG darbības teritorijā, tāpat kā visā Latvijā, pamazām palielinās, bet pēdējos trīs gadus ir nemainīgs. Lielākais vidējais iedzīvotāju vecums VRG darbības teritorijā ir pilsētās Sedā, Valkā un Strenčos. Vidējam vecumam palielinoties, attiecīgi palielinās sociālo un veselības pakalpojumu pieejamības nepieciešamība, samazinās iedzīvotāju mobilitāte.
Bezdarba līmenis pret darbspējīgā vecumā esošajiem Datu avots: CSP https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/darbs/bezdarbs/tabulas/rig090-darba-mekletajubezdarbnieku-ipatsvars-15-74-gadus	2019.gadā - 9,9% 2020.gadā – 7,9% 2021.gadā – 9,4% 2022. gadā – 9,3%	Sākot ar 2017. gadu bezdarba līmenim pret darbaspējīgā vecumā esošajiem ir bijusi tendence samazināties. 2021. un 2022. gadā bezdarba līmenis nedaudz palielinājies, tā iespējamais cēlonis ir COVID 19 pandēmija, kad bija dažādi ierobežojumi saimnieciskajai darbībai, uzņēmumi samazināja darbības apjomus un darbinieku skaitu. Prognozējams, ka turpmāk bezdarba līmenim būs tendence samazināties, jo uzņēmumiem, atsākot darbību pēc pandēmijas un to attīstot, būs nepieciešami jauni darbinieki, tiks radītas jaunas darba vietas. Pašreizējā tendence valstī kopumā un arī VRG - pieaug brīvo darbavietu skaits un pieprasījums pēc kvalificēta darbaspēka. Jaunu darbavietu radīšanu veicinās arī ar LEADER pieeju sniegtais atbalsts. Jāatbalsta mūžizglītības pasākumi, lai

		iedzīvotāji varētu paaugstināt savas darba prasmes un iekļautos darba tirgū.
Būtiskākās uzņēmējdarbības nozares Informācijas avots: tīmekļvietnes developvalmiera.lv; smiltenesnovads.lv; valka.lv	Lauksaimniecība Mežizstrāde Kokapstrāde Tūrisms	Atbilstoši VRG darbības teritorijas resursiem ir veidojies būtiskāko uzņēmējdarbības nozaru īpatsvars. Lauksaimniecība, mežizstrāde, kokapstrāde, tūrisms ir svarīgas visai VRG darbības teritorijai. Lauksaimniecībā būtiski attīstīt saražotās produkcijas pārstrādi, izmantojot mūsdienīgas, energoefektīvas iekārtas un tehnoloģijas. Jāveicina jaunu, inovatīvu produktu ražošana ar augstāku pievienoto vērtību. Jāpaplašina noieta tirgi, eksporta iespējas, jāattīsta mūsdienīgs mārketings. Ļoti svarīga ir resursu efektīva izmantošana. Mežizstrāde – mūsdienīga tehnika un aprīkojums, videi draudzīgas tehnoloģijas. Kokapstrāde – mūsdienīgas, energoefektīvas iekārtas un aprīkojums, produkcijas ražošana ar augstu pievienoto vērtību. Videi draudzīgas un bezatlikumu tehnoloģijas. Apmācīti kvalificēti speciālisti. Jauni noieta tirgi, eksporta iespējas, mārketings. Tūrisms – infrastruktūras izveide, aprīkojums, inventārs, apmācīti, kvalificēti speciālisti. Sadarbības veicināšana ar citiem pakalpojumu sniedzējiem, klasteru veidošana. Jauni tūrisma produkti, mūsdienīgs mārketings. Pārrobežu sadarbība tūrisma produktu radīšanā. VRG darbības teritorijā ir vāji attīstīta mājražošana un amatniecība; iedzīvotājiem ir par to interese, bet viņi nelabprāt oficiāli reģistrē savu uzņēmējdarbību. Šīm darbības nozarēm ir potenciāls attīstībai, ir nepieciešams atbalsts aprīkojuma iegādei un cilvēku motivēšanai.
Izglītības iestādes VRG darbības teritorijā	2023.g. – 18 izglītības iestādes Valmieras novadā: Pamatskolas – 3 Pirmskolas izglītības iestādes – 3	Demogrāfiskās ietekmes un skolu tīkla reformas izvirzīto prasību rezultātā ir samazinājusies izglītības pakalpojuma pieejamība VRG

Informācijas avots: tīmekļvietnes valmierasnovads.lv, smiltenesnovads.lv, valka.lv	Profesionālās ievirzes izglītības iestādes – 1 Valkas novadā: Ģimnāzija – 1 Pamatskola – 1 Pirmskolas izglītības iestādes – 2 Profesionālās ievirzes izglītības iestādes – 3 Smiltenes novadā: Pamatskolas – 3 Profesionālās ievirzes izglītības iestādes – 1	darbības teritorijā (pēdējos gados ir slēgtas vai reorganizētas vairākas izglītības iestādes). Pašvaldību nodrošinātā skolēnu loģistika dažkārt nav ģimenēm draudzīga un elastīga. Vienlaikus pastāv iespēja mūžizglītības, amatniecības vai neformālās izglītības centru izveidei neizmantotajās bijušo izglītības iestāžu telpās. Jārosina publiskās-privātās partnerības veidošana ar izglītības nozari saistīto izaicinājumu risināšanā. Esošajām izglītības iestādēm ir potenciāls piedāvāt iedzīvotājiem neformālās izglītības pakalpojumus.
Kultūras centri un pašdarbības kolektīvu skaits Avots: www.kulturaskarte.lv	2023. g. – 16 kultūras centri Deju kolektīvi – 25 Vokālie ansambļi – 10 Amatierteātri – 8 Mūzikas kolektīvi – 7 Lietišķās mākslas studijas – 4 Kori – 4 Folkloras kopas – 5 Mazākumtautību kolektīvi – 2 Kopā – 65 pašdarbības kolektīvi	Katrā no VRG darbības teritorijā ietilpstošajiem pagastiem un pilsētām atrodas kultūras centrs - vieta sabiedriskās dzīves norišu un pašdarbības kolektīvu darbības vieta. VRG darbības teritorijā ir pieejams dažādu sabiedrisko aktivitāšu piedāvājums. Aktīvi darbojas kolektīvi un pulciņi visās novadu skolās. Visvairāk ir kultūras pašdarbības kolektīvu. Ir arī sporta klubi, bet to skaits varētu būt lielāks, jo iedzīvotājiem ir liela interese par iespējām nodarboties ar sporta aktivitātēm. VRG ir jāatbalsta dažādu pašdarbības kolektīvu aktivitātes, lai uzlabotu kolektīvu darbības kvalitāti (telpas, tērpi, inventārs, aprīkojums) un tajos būtu motivēts iesaistīties lielāks cilvēku skaits. Jāatbalsta arī jaunas infrastruktūras izveide brīvā laika pavadīšanas aktivitātēm.

1.1.3. VRG darbības teritorijas pamatojums

VRG dibināta 2006. gada 20. septembrī (dibinātāju sapulce), bet reģistrēta Biedrību un nodibinājumu reģistrā 2006. gada 1. novembrī. Tai laikā noslēgumam tuvojās Latvijas dabas fonda īstenotais LIFE projekts „Ziemeļgaujas ielejas aizsardzība un apsaimniekošana". Šī projekta īstenošanas laikā izveidojās laba sadarbība ar projekta teritorijas pašvaldībām un zemju īpašniekiem, kuri bija uzsākuši aizaugušo Gaujmalas pļavu atjaunošanu un kopšanu. Projekta noslēgumā visu tajā iesaistīto pašvaldību vadītāji lēma, ka nepieciešams izveidot NVO, kuras darbības teritorijā ietilptu projekta

ietvaros nodibinātais aizsargājamo ainavu apvidus „Ziemeļgauja" un šajā organizācijā būtu pārstāvētas gan pašvaldības, gan zemes īpašnieki, gan NVO – visi, kas rūpēsies par projekta laikā iesākto darbu turpināšanu – Gaujmalas pļavu apsaimniekošanu, tūrisma attīstīšanu, vietējo iedzīvotāju aktivizēšanu.

Tā kā šis periods sakrita ar laiku, kad tika dibinātas NVO LEADER projektu īstenošanai, tad, dibinot VRG, tika nolemts izmantot un tālāk attīstīt jau izveidojušos labo sadarbību un piedalīties arī šajā programmā. Biedrības dibināšanas iniciatori bija pašvaldības, kuru teritorijas ietilpst aizsargājamo ainavu apvidū „Ziemeļgauja" – toreizējā Alūksnes rajona Gaujienas un Virešu pagasti, Valkas rajona Zvārtavas, Valkas, Plāņu, Vijciema, Jērcēnu un Trikātas pagasti un Strenču pilsēta. Jau pēc nodibināšanas vēlmi iestāties biedrībā izteica arī Valkas rajona Grundzāles, Ēveles un Ērģemes pagasti, Valkas un Sedas pilsētas, Valmieras rajona Brenguļu un Kauguru pagasti. Visi iepriekš minētie pagasti un pilsētas arī šobrīd ietilpst VRG darbības teritorijā, bet administratīvi teritoriālās reformas rezultātā tie pārstāv Valmieras, Valkas un Smiltenes novadus.

Par VRG nozīmīgāko vienojošo elementu var uzskatīt Gaujas upi, kas plūst cauri VRG darbības teritorijai un kuras abos krastos vai to apkārtnē izvietotas tās pašvaldību administratīvi teritoriālās vienības.

1.2. Partnerības principa nodrošināšana

VRG darbojas trīs novadu – Valmieras, Valkas un Smiltenes – teritorijās. Neviens no novadiem nav pilnībā iekļauts VRG darbības teritorijā. No Valmieras novada VRG darbības teritorijā ietilpst 2 pilsētas un 6 pagasti, no Smiltenes novada – 3 pagasti, bet no Valkas novada sešām teritoriālajām vienībām VRG nav iekļauts tikai viens pagasts.
Pārstāvniecība pa novadiem ir šāda: Valmieras novads – 16 biedri, Valkas novads – 11 biedri, Smiltenes novads – 9 biedri (skaitā nav iekļautas pašvaldības).

Partnerības biedri ir trīs pašvaldības, 17 nevalstiskās organizācijas, 11 individuālie biedri, kā arī 9 uzņēmumi (6 zemnieku saimniecības un trīs sabiedrības ar ierobežotu atbildību). Visaktīvākā mērķa grupa ir NVO, kas darbojas atšķirīgās jomās un pārstāv dažādas iedzīvotāju interešu grupas, piemēram, kultūrvēstures interesentus, vietējās kopienas entuziastus, jauniešus, medniekus, draudzi u.c. Individuālie biedri ir aktīvi cilvēki, kas vēlas darboties savas vietējās kopienas labā.

Augstākā biedrības lēmējinstitūcija ir biedru kopsapulce. Pārstāvju lēmējinstitūcija ir kopsapulces ievēlēta padome, kas sastāv no 7 locekļiem. Padomē ir pārstāvēti visi novadi (Valmieras novads – 3 padomes locekļi, Valkas novads – 2, Smiltenes novads – 2). Padomē ir nodrošināta lauksaimnieku, lauku sieviešu un jauniešu pārstāvniecība. Divi no padomes locekļiem ir vietējo pašvaldību darbinieki.

1.3. Teritorijas stipro un vājo pušu, iespēju un draudu izvērtējums

VRG darbības teritorijas stipro un vājo pušu, iespēju un draudu izvērtējumu veica VRG darbinieki sadarbībā ar piesaistīto ārējo ekspertu no SIA „Omnia Pro". Tika ņemti vērā arī iedzīvotāju ieteikumi, kas tika apkopoti pēc sanāksmēm visās VRG darbības administratīvajās teritorijās. Secinājumi un priekšlikumi tika apspriesti darba grupu sanāksmēs (katrā novadā tika organizēta viena sanāksme), kas notika stratēģijas izstrādes noslēguma posmā.

	1.	**STIPRĀS PUSES**	**Ko tas nozīmē?**	**Kā to izmantot?**
IEKŠĒJIE FAKTORI	Šeit stratēģijas izstrādātājs sniedz apkopojumu no iepriekšējās nodaļās konstatētajām pozitīvajām statistiskajām, ekonomiskajām un teritoriālajām tendencēm un resursiem, kā arī secina, kādas darbības būtu nepieciešams veikt nākotnē, lai izmantotu, saglabātu vai uzlabotu esošās situācijas faktorus.			
	1.1.	*Ģeogrāfiskā atrašanās vieta un sasniedzamība – VRG atrodas Latvijas-Igaunijas pierobežā, valstspilsētas Valmieras un novada administratīvā centra Smiltenes tuvumā, teritorijā atrodas novada administratīvais centrs Valka, ir labi attīstīts ceļu tīkls un pieejams dzelzceļš*	*VRG darbības teritorija ir viegli sasniedzama; ir iespējas attīstīt pārrobežu sadarbību ar Igauniju, attīstīt pakalpojumus Igaunijas pierobežas iedzīvotājiem un ražot preces eksportam, īpaši Igaunijas tirgum; ir iespējas izmantot Valmieras, Valkas un Smiltenes attīstības potenciālu.*	*Jāveicina VRG darbības teritorijas atpazīstamība Latvijā un kaimiņvalstīs; jāmeklē risinājumi VRG darbības teritorijā saražoto produktu un piedāvāto pakalpojumu nonākšanai līdz plašākam klientu lokam.* *Jāveicina inovatīvu, daudzveidīgu produktu un pakalpojumu radīšana. Jāattīsta pakalpojumi, kas veicinātu ilgāku apmeklētāju uzturēšanās laiku VRG darbības teritorijā, lai palielinātu naudas plūsmas piesaistes iespējas teritorijā.*
	1.2.	*Nozīmīgs dabas resurss – Gauja, citas ūdensteces, ūdenstilpes*	*Teritorijā esošās ūdensteces un ūdenstilpes – potenciāls tūristu piesaistei un vietējo iedzīvotāju aktīvās atpūtas iespējām.*	*Jāattīsta ūdenstūrisma un aktīvās atpūtas infrastruktūra un saistītie pakalpojumi (inventāra noma), maršruti; jāreklamē ūdens tūrisma un aktīvās atpūtas iespēju piedāvājums. Jāveicina tūrisma pakalpojumu sniedzēju sadarbība.*
	1.3.	*Daudzveidīga daba un ainavas, mazpārveidotas dabas teritorijas, liels*	*Interesantās ainavas un dabas objekti – potenciāls tūristu un citu aktīvās atpūtas cienītāju piesaistei. Tā kā aizsargājamajās*	*Jānodrošina ainavu un dabas objektu aizsardzība, saglabāšana un pārvaldība, vienlaicīgi tos padarot pieejamākus*

		aizsargājamo dabas teritoriju īpatsvars, interesanti, maz izzināti dabas objekti un dabas pieminekļi	*teritorijās ir saimnieciskās darbības ierobežojumi, tām jāatrod alternatīvs izmantošanas veids. Tās ir īpaši nozīmīgas dabai draudzīga tūrisma attīstībai.*	*apmeklētājiem; jāpopularizē dabas tūrisma piedāvājums.* *Tūrisma infrastruktūras uzlabošana, uzturēšana, pielāgošana personām ar kustību traucējumiem, jaunu maršrutu izveide.*
	1.4.	*Bagātīgi dabas resursi (meži, lauksaimniecībā izmantojamā zeme, derīgie izrakteņi) uzņēmējdarbības attīstībai*	*VRG darbības teritorijā ir lielas iespējas lauksaimnieciskos un meža resursus izmantot ražošanā; ir pieejamas brīvas zemes platības jaunu ražošanas uzņēmumu veidošanai.*	*Jāveicina ilgtspējīga lauksaimniecisko un meža resursu izmantošana; jāattīsta lauksaimniecības produktu pārstrāde un jaunu produktu radīšana, saražotās produkcijas virzība tirgū; jāuzlabo uzņēmumu materiāli tehniskā bāze, lai varētu saražot konkurētspējīgāku, inovatīvāku produkciju. Jāatbalsta jaunu pārstrādes uzņēmumu izveide un esošo uzņēmumu darbības modernizēšana, produkcijas ražošana ar augstāku pievienoto vērtību, produkcijas realizācijas iespēju dažādošana, eksports, mārketings.*
	1.5.	*Izglītības, kultūras un sporta infrastruktūra visā partnerības teritorijā*	*Izglītības, kultūras un sporta iestādes ir svarīgas, lai VRG darbības teritorijā noturētu un piesaistītu iedzīvotājus. Notiek skolu tīkla optimizēšana, sakārtošana. Katrā VRG pilsētā un pagastā ir tautas/kultūras/saieta nams, bibliotēka, sporta būves, pieeja internetam. Izveidoto infrastruktūru izmanto gan vietējie iedzīvotāji, gan tūristi.*	*Jānodrošina tālāka izglītības, kultūras un sporta infrastruktūras attīstība un materiāli tehniskā bāzes uzlabošana, padarot to mūsdienīgāku un pievilcīgāku. Jāveicina šīs infrastruktūras pilnvērtīgāka izmantošana, organizējot kvalitatīvus, daudzveidīgus mūžizglītības u.c. pasākumus.*
	1.6	*Bagāts kultūrvēsturiskais mantojums, izkoptas kultūras un vēsturiskās tradīcijas*	*VRG darbības teritorijā darbojas vairāki muzeji, tiek apkopoti novadpētniecības materiāli. Darbojas pašdarbības kolektīvi. Regulāri notiek gan vietējas nozīmes, gan plašāka mēroga kultūras un sporta pasākumi, kas piesaista vietējos iedzīvotājus un viesus.*	*Jāsaglabā kultūrvēsturiskais mantojums un jāpilnveido tradīcijas un novadpētnieciskais darbs. Kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas jāizmanto VRG darbības teritorijas popularizēšanai. Jāatbalsta pašdarbības kolektīvu darbība un jāveicina pašdarbnieku skaita pieaugums.*

	1.7.	*Aktīvas NVO, izglītoti un zinoši cilvēki, ir potenciāls tālākai vietējo kopienu aktivitāšu attīstībai*	*VRG darbības teritorijā darbojas NVO un vietējās iniciatīvas grupas, kas īsteno projektus un pasākumus dažādās jomās. Pašvaldības atbalsta NVO darbību. Ir pieejamas ēkas un telpas NVO darbības paplašināšanai un jaunām iniciatīvām.*	*Jāatbalsta un jāpopularizē NVO darbība; jāveicina to darbības paplašināšanās un iesaistīto cilvēku skaita pieaugums; jānodrošina aktivitātēm nepieciešamā infrastruktūra un aprīkojums; jāveicina NVO sadarbība VRG darbības teritorijā un ārpus tās. Jāveicina Viedo ciemu attīstība.*
	2.	**VĀJĀS PUSES**	**Ko tas nozīmē?**	**Kā novērst vai samazināt to ietekmi?**
	Šeit stratēģijas izstrādātājs sniedz apkopojumu no iepriekšējās nodaļās konstatētajām negatīvajām statistiskajām, ekonomiskajām un teritoriālajām tendencēm, kā arī secina, kādas darbības būtu nepieciešams veikt nākotnē, lai uzlabotu situāciju.			
	2.1.	*VRG darbības teritorijas atrašanās valsts nomalē, nevienlīdzīgas iespējas sasniegt attīstības centrus no lauku teritorijām, nepietiekami sabiedriskā transporta pakalpojumi*	*Palielinās teritoriju atšķirības, iedzīvotāju, īpaši, darbaspējīgo, aizplūšana uz attīstības centriem, ārvalstīm; pakalpojumu pieejamības samazināšanās lauku teritorijās, tā nav pievilcīga arī potenciālajiem investoriem. Uzņēmumiem ir salīdzinoši lielākas transporta izmaksas, nav pieejams kvalificēts darbaspēks.*	*Jāveicina dzīves vides kvalitātes uzlabošanās, pakalpojumu pieejamība. Jāveicina sabiedriskā transporta pieejamības uzlabošanās, ceļu kvalitāte un uzturēšana.*
	2.2.	*Nepietiekami attīstīta tūrisma vide; atsevišķās teritorijas vietās nesakopta ainava, dabas objekti*	*Nepietiekami attīstīta tūrisma infrastruktūra un pakalpojumi; atsevišķas teritorijas nav pievilcīgas; nepietiekams apskates objektu mārketings; teritorijas tūrisma potenciāls netiek pilnībā izmantots.*	*Jāatbalsta tūrisma infrastruktūras izveide, uzlabošana un uzturēšana, jāatbalsta teritoriju un objektu sakārtošanas un labiekārtošanas iniciatīvas; jāveicina daudzveidīgu, inovatīvu, kvalitatīvu tūrisma pakalpojumu piedāvājuma attīstība; jāveicina tūrisma pakalpojumu sniedzēju sadarbība.*
	2.3.	*Nepietiekama pakalpojumu pieejamība un kvalitāte no attīstības centriem tālākajās VRG teritorijās*	*Pakalpojumi koncentrējas attīstības centros, tie kļūst mazāk pieejami lauku iedzīvotājiem, tas veicina iedzīvotāju pārcelšanos uz dzīvi tuvāk apdzīvotības centriem.*	*Jāveicina mobilo pakalpojumu attīstība, kā arī sabiedriskā transporta pieejamība.*

	2.4.	*Vāji attīstīta mājražošana un amatniecība; neattīstīta kooperācija*	*Zema iedzīvotāju pirktspēja, mazs vietējais tirgus; nelielie ražotāji neizmanto iespējas, ko varētu piedāvāt savstarpējā sadarbība.*	*Atbalstīt visa veida uzņēmējdarbības uzsākšanas iniciatīvas, nepieciešamā aprīkojuma un inventāra iegādi, telpu ierīkošanu. Atbalstīt amatnieku un mājražotāju sadarbības pasākumus, klasteru veidošanu; atbalstīt kopīgu tirdzniecības vietu veidošanu lielākās apdzīvotās vietās. Atbalstīt mācību, konsultāciju un mārketinga pasākumus.*
	2.5.	*Kultūrvēstures mantojuma, kultūras un sporta infrastruktūras neefektīva izmantošana*	*Izveidotā infrastruktūra netiek pietiekami izmantota, reizēm ir problēmas ar tās uzturēšanu, piedāvātās iespējas netiek pietiekami popularizētas. Vāja sadarbība kultūras un sporta jomās.*	*Atbalstīt sadarbības pasākumus kultūras un sporta jomās VRG darbības teritorijā, kā arī ar partneriem ārpus tās.* *Pasākumu mārketings. Iedzīvotāju motivēšana aktīvākam dzīvesveidam. Iedzīvotāju izglītošana kultūrvēsturisko vērtību apzināšanā un attīstīšanā.*
	2.6.	*Cilvēkresursu trūkums*	*Iedzīvotāju skaita samazināšanās; iedzīvotāju, it īpaši, jauniešu aizplūšana no VRG darbības teritorijas.* *Attālās teritorijas nav pievilcīgas uzņēmējdarbības attīstībai; iedzīvotāji pārceļas dzīvot uz lielākiem attīstības centriem, kur ir labākas iespējas atrast sev piemērotu, labāk apmaksātu darbu. Esošiem uzņēmumiem ir problēmas atrast piemērotus darbiniekus. Darbspējīgu, kvalificētu cilvēkresursu trūkums, sociāli aktīvo cilvēku pārslodze; daļas iedzīvotāju sabiedriskā neaktivitāte.* *Lai arī pēdējos gados bezdarba situācija uzlabojas un iedzīvotāju izglītības līmenim ir tendence paaugstināties, kvalificēta darbaspēka resurss ir nepietiekams.*	*Jāsekmē uzņēmējdarbības attīstība un jaunu darbavietu radīšana; jāatbalsta aktivitātes, kas veicina pievilcīgas dzīves vides veidošanu, dzīves kvalitātes uzlabošanu, kas motivētu iedzīvotāju pārcelšanos uz dzīvi VRG darbības teritorijā. Jāorganizē mācības, lai sagatavotu vietējiem uzņēmējiem nepieciešamos speciālistus. Viedo ciemu attīstīšana. Jauniešu iniciatīvas.*

	3.	IESPĒJAS	Ko tas nozīmē?	Kā to izmantot vai attīstīt?
ĀRĒJIE FAKTORI	Šeit stratēģijas izstrādātājs sniedz apkopojumu no iepriekšējām nodaļām par ārējiem faktoriem, kas varētu veicināt stipro pušu stiprināšanu, kā arī vājo pušu novēršanu.			
	3.1.	*Ūdens tūrisma un aktīvās atpūtas iespēju attīstība ūdenstecēs un ūdenstilpēs*	*Tiks izmantots ūdensteču, ūdenstilpju tūrisma potenciāls un palielināsies aktīvās atpūtas cienītāju un tūristu skaits.*	*Uzlabot tūrisma infrastruktūru; atbalstīt jaunu tūrisma pakalpojumu radīšanu, esošo pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu un dažādošanu; popularizēt ūdens tūrisma un aktīvās atpūtas iespējas un pakalpojumus.*
	3.2.	*Starptautiskās un VRG starpteritoriālās sadarbības aktivizēšana*	*Pieredzes apmaiņa dažādu vietējai kopienai aktuālu jautājumu risināšanā, sadarbība, iespējas kopējiem projektiem*	*Turpināt iesāktās starptautiskās un VRG starpteritoriālās sadarbības iestrādes, veidot jaunus kontaktus, organizēt kopīgus pasākumus, pārņemt partneru labās prakses piemērus, realizēt kopīgus projektus*
	3.3.	*Kultūrvēsturiskā mantojuma, dabas objektu un kultūras pasākumu izmantošana tūrisma piedāvājuma attīstībā un sabiedriskās dzīves aktivizēšanā*	*Efektīvāk tiks izmantots kultūrvēsturiskā mantojuma, dabas objektu un kultūras tūrisma potenciāls; teritorija tiks sakopta, kļūs pievilcīgāka un pieejamāka; palielināsies apmeklētāju skaits.*	*Atbalstīt kultūrvēsturiskā mantojuma un dabas objektu sakopšanu, infrastruktūras izveidi, uzlabošanu un pielāgošanu tūrisma vajadzībām; veicināt šo objektu pieejamību un redzamību; popularizēt teritorijas tūrisma objektus, kultūras pasākumus, veidot reklāmas materiālus arī svešvalodās, izmantot digitālā mārketinga sniegtās iespējas; izglītot iedzīvotājus par kultūrvēstures mantojuma un dabas resursu vērtībām, to saglabāšanu un bagātināšanu.*
	3.4.	*Lauku uzņēmējdarbības attīstība*	*Tiks attīstīta vietējā ekonomika, efektīvāk izmantoti vietējie resursi produktu un pakalpojumu radīšanā un uzlabošanā, radītas jaunas darbavietas; paaugstināsies lauku teritoriju iedzīvotāju dzīves kvalitāte un materiālais nodrošinājums.*	*Jāatbalsta vietējo ražotāju iniciatīvas jaunu produktu ražošanā, esošo produktu attīstīšanā, to realizēšanā tirgū un kvalitatīvu darba apstākļu radīšanā, it īpaši, lauksaimniecības produktu un citu vietējo izejvielu pārstrādē.*
	3.5.	*Topošo un esošo uzņēmējdarbības veicēju izglītošana un konsultēšana, prasmju pilnveidošana*	*Pieaugs cilvēku motivācija un zināšanas savas saimnieciskās darbības uzsākšanā un attīstīšanā; radīsies jaunas darbavietas; paaugstināsies darbaspēka kvalitāte.*	*Jāatbalsta cilvēki, kas vēlas uzsākt vai paplašināt savu uzņēmējdarbību, pilnveidot savas prasmes.*

	3.6.	*Pakalpojumu attīstība lauku teritorijās*	*Iespējas laukos attīstīties mazajai uzņēmējdarbībai; lauku iedzīvotājiem pieejami jauni pakalpojumi, uzlabota esošo pakalpojumu kvalitāte.*	*Jāatbalsta individuālo pakalpojumu attīstība un jaunu pakalpojumu radīšana (infrastruktūra, aprīkojums, digitālie risinājumi, prasmju paaugstināšana, mārketings).*
	3.7.	*Mājražotāju un amatnieku darbības un kooperācijas attīstība*	*Attīstot teritorijā mājražošanu un amatniecību, radīsies jaunas darbavietas, palielināsies mājražotāju un amatnieku konkurētspēja un tirgus iespējas, attīstīsies jauni, inovatīvi produkti.*	*Jāatbalsta esošie mājražotāji un amatnieki, kā arī tie cilvēki, kas vēlas uzsākt mājražošanu vai amatniecību. Jāatbalsta kooperācijas aktivitātes, it īpaši, produkcijas virzībai tirgū un tirdzniecības vietu izveidei. Jāveicina mājražotāju un amatnieku iesaistīšanās tūrisma piedāvājuma veidošanā.*
	3.8.	*NVO darbības aktivizēšana*	*Nostiprināsies esošo NVO darbība, veidosies jaunas NVO. Iedzīvotāji aktīvāk iesaistīsies vietējās kopienas dzīvē, viņiem būs vairāk iespēju lietderīgi, radoši un saturīgi pavadīt brīvo laiku. Veidosies viedo ciemu iniciatīvas.*	*Jāatbalsta NVO iniciatīvas, kā arī sadarbība starp NVO VRG darbības teritorijā un ar citām VRG (kopīgi pasākumi, pieredzes apmaiņa, mācības); jāatbalsta NVO telpu iekārtošana un aprīkošana, inventāra iegāde. Jāatbalsta viedo ciemu izveides iniciatīvas.*
	3.9.	*Kvalitatīvu brīvā laika pavadīšanas iespēju tālāka attīstība*	*Iedzīvotājiem un viesiem būs vairāk iespēju kvalitatīvi, saturīgi un interesanti pavadīt brīvo laiku. Dzīves vide VRG darbības teritorijā kļūs pievilcīgāka. VRG darbības teritoriju apmeklēs vairāk tūristu un viesu.*	*Jānodrošina kultūras, sporta u.tml. infrastruktūras izveide, uzturēšana un tālāka attīstīšana un pakalpojumi, lai varētu vietējiem iedzīvotājiem un viesiem piedāvāt mūsdienīgas iespējas kvalitatīvi pavadīt brīvo laiku. Jāatbalsta jaunu brīvā laika pavadīšanas iespēju radīšana un lielāka skaita iedzīvotāju iesaistīšana pašdarbības, sporta u.c. pasākumos. Jāveicina plašāka mēroga sadarbība kultūras, izglītības un sporta jomās VRG darbības teritorijā un ar citām VRG.*
	3.10.	*Eiropas Zaļā kursa pamatprincipu ieviešana*	*„Zaļā kursa" aktivitāšu realizācija*	*Izmešu samazināšana, jaunu zaļo darbavietu radīšana (ražo preces vai sniedz*

				pakalpojumus, kas dod labumu videi), inovatīvi risinājumi, energoefektivitāte, tajā skaitā, energokopienas, atjaunojamie energoresursi, veselīgs dzīvesveids un pārtika (stratēģija "No lauka līdz galdam"), jauni standarti ēku celtniecībā un esošo renovācijā.
	3.11.	*Aprites ekonomikas attīstīšana*	*Resursus atjaunojošas un reģeneratīvas sistēma izveide*	*Jāsamazina izlietoto resursu daudzums, tos atkārtoti pārstrādājot, izmantojot pēc iespējas mazāk enerģijas un samazinot pārstrādes cikla ilgumu, mazāk izejvielu izmantošana, to izmantošana atkārtoti, atkritumu pārvēršana par izejvielām, tā mazinot neizmantojamo atkritumu daudzumu.*
	3.12.	*Digitālās transformācijas veicināšana*	*Digitālo tehnoloģiju izmantošanas procesa tālāka attīstīšana*	*Digitālo tehnoloģiju izmantošanas procesa attīstīšana, lai radītu jaunus vai pārveidotu esošos biznesa procesus, kultūru un klientu pieredzi, lai atbilstu mainīgajām biznesa, tirgus un sabiedrības prasībām. Tā aptver gan valsts pārvaldi un biznesa vidi, gan sabiedrības ikdienas paradumus, piemēram, pakalpojumu pieejamību.*
	4.	**DRAUDI**	**Ko tas nozīmē?**	**Kā to novērst vai mazināt?**
	Šeit stratēģijas izstrādātājs sniedz vispārēju apkopojumu par ārējiem faktoriem, kas nākotnē varētu veicināt esošās situācijas pasliktināšanos. Parasti šajā nodaļā apskata politisku vai dabas risku iespējamību.			
	4.1.	*Valsts politikas prioritāte ir lielie attīstības centri*	*Lauku teritorijām pieejamas mazākas iespējas un finanšu resursi attīstībai; iedzīvotāji pārceļas dzīvot uz lielajiem centriem, kur ir labāk apmaksātas darbavietas un pieejams vairāk pakalpojumu un atpūtas iespēju, kvalitatīvāka dzīvesvide.*	*Jāveicina lauku uzņēmējdarbības attīstība, lai uzlabotu vispārējo sociāli ekonomisko situāciju; jāatbalsta pievilcīgākas dzīves vides veidošana laukos, jāpopularizē dzīvošana veselīgā lauku vidē.*

	4.2.	*Iedzīvotāju skaita samazināšanās*	*Turpina samazināties iedzīvotāju skaits, ir zema dzimstība, iedzīvotāji pārceļas uz dzīvi ārpus VRG. Samazinās vietējo produktu un pakalpojumu patērētāju tirgus, trūkst kvalificēta darbaspēka. Jaunu, uzņēmīgu cilvēku, kas varētu nodarboties ar uzņēmējdarbību, aizplūšana no VRG darbības teritorijas.*	*Jāveicina lauku uzņēmējdarbības attīstība, lai uzlabotu vispārējo sociāli ekonomisko situāciju; jāatbalsta pievilcīgākas dzīves vides veidošana laukos. Jāīsteno iniciatīvas, kas vērstas uz potenciāli reālāko mērķauditoriju – jaunām ģimenēm ar bērniem, kas vēlas savu dzīvesvietu veidot laukos.*
	4.3.	*Investīciju un uzņēmējdarbības, kā arī dažādu citu aktivitāšu koncentrēšanās novadu centros.*	*Finansējuma trūkums infrastruktūras izbūvei, uzturēšanai, uzlabošanai un sabiedriskās dzīves aktivitātēm ārpus novadu centriem. Dzīves kvalitātes un pakalpojumu pieejamības samazināšanās.*	*Jāveicina lauku uzņēmējdarbības attīstība, lai uzlabotu vispārējo sociāli ekonomisko situāciju; jāatbalsta pievilcīgākas dzīves vides veidošana laukos. Investīciju piesaiste lauku teritorijām.*
	4.4.	*Dabas stihiju un vandālisma negatīvā ietekme uz tūrisma u.c. infrastruktūru*	*Tiek sabojātas vai iznīcinātas kultūrvēsturiskās vai dabas vērtības; trūkst līdzekļu to atjaunošanai.*	*Jāatbalsta vides sakopšanas iniciatīvas; jāizglīto iedzīvotāji. Infrastruktūras izveidē jāizvērtē iespējamie riski un to novēršanas iespējas. Pašvaldības policijas iesaistīšana, novērošanas iekārtu uzstādīšana.*

1.4. Teritorijas attīstības vajadzību identificēšana un potenciāla analīze

VRG, pamatojoties uz esošās situācijas izvērtējumu un konsultējoties ar visām stratēģijas izstrādē iesaistītajām pusēm, ir noteikusi galvenās vajadzības un potenciālās prioritārās attīstības jomas, kurām sniedzams atbalsts 2023. – 2027. gada plānošanas periodā. Nosakot galvenās vajadzības un potenciālās attīstības jomas, VRG ir ņēmusi vērā ne tikai iepriekš gūtos secinājumus, bet arī iespējamo pieejamo finansējuma apjomu, cilvēkresursus un VRG kapacitāti. Stratēģijas izstrādes procesā visās 16 VRG darbības teritorijās tika organizētas tikšanās ar vietējiem iedzīvotājiem un tika uzklausīti viņu priekšlikumi un vajadzības, ko gribētu iekļaut jaunajā stratēģijā. Jaunās stratēģijas rīcības plāns tika izstrādāts, pamatojoties uz šiem priekšlikumiem. Iedzīvotāju priekšlikumu apkopojums ir pievienots 1. pielikumā.

VRG ir secinājusi, ka VRG darbības teritorijas galvenā bagātība ir dabas resursi, kas ir priekšnoteikums lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstīšanai, kā arī lauksaimniecības produktu pārstrādei, kokapstrādei un citu produktu ražošanai no blakusproduktiem. Šīm nozarēm ir potenciāls attīstīties arī turpmāk. Teritorijai nozīmīga ir arī dažādu pakalpojumu sniegšana. Lauksaimniecība, mežizstrāde, kokapstrāde un dažādu pakalpojumu sniegšana veido nozīmīgu vietējās ekonomikas daļu un sastāda būtisku nodarbinātības daļu. Vietējā ekonomika balstās uz vietējiem resursiem un vietējo iedzīvotāju zināšanām un prasmēm. Ražotājiem un pakalpojumu sniedzējiem ir nepieciešams finansiāls atbalsts ražošanas ēku būvniecībai, rekonstrukcijai un renovācijai, ražošanas iekārtu, aprīkojuma un inventāra iegādei, lai modernizētu ražotnes, ražotu jauna veida, tai skaitā inovatīvus produktus, produktus ar relatīvi augstāku pievienoto vērtību un eksporta potenciālu, piedāvātu jaunus inovatīvus pakalpojumus, ieviestu digitālos risinājumus un uzlabotu esošo produktu un pakalpojumu kvalitāti, ievērojot aprites ekonomikas un zaļā kursa principus, kā arī efektīvi izmantotu visa veida resursus.

VRG ir secinājusi, ka perspektīva nozare VRG darbības teritorijā ir tūrisms, jo teritorijā ir interesanti dabas un kultūrvēstures objekti un teritorijas, tai skaitā ūdensteces un ūdenstilpes. Teritorijas vienojošais objekts – Gaujas upe un tās pietekas, kā arī citas upes, ezeri un ūdenskrātuves – ir viens no būtiskiem dabas resursiem, ko izmantot tūrisma uzņēmējdarbības attīstīšanā. VRG darbības teritorijā līdz šim ir īstenoti dažāda veida un apjoma tūrisma projekti, bet, neskatoties uz to, tūrisma pakalpojumu sniegšanas kvalitāte ir nepārtraukti jāpaaugstina, jāpapildina pakalpojumu klāsts un jāveic mārketinga aktivitātes. Uzņēmējdarbība tūrismā var attīstīties gan kā galvenais uzņēmuma darbības virziens, gan kā papildu nozare uzņēmuma pamatnozarei. Ir iespējas veidot jaunus tūrisma objektus, uzlabot esošo teritoriju un objektu infrastruktūru un pieejamību, kā arī veicināt tūrisma pakalpojumu sniedzēju sadarbību. Tūrisma pakalpojumu sniegšanā jāattīsta digitālo tehnoloģiju iespējas pakalpojumu mārketingā, pakalpojumu rezervācijas sistēmas, informatīvo aplikāciju iespējas, audiogidi un līdzīgas tehnoloģijas. Mūsdienīgas digitālo tehnoloģiju iespējas būtu jāizmanto arī kultūrvēsturiskā mantojuma piedāvājuma popularizēšanā.

VRG ir secinājusi, ka līdz šim neizmantots potenciāls VRG darbības teritorijā ir mājražošanai un amatniecībai. VRG darbības teritorijā ir zināmas iestrādes, jo iedzīvotāji nodarbojas ar lauksaimniecības produktu pārstādi, produktu ražošanu un amatniecību mājas apstākļos. Šie cilvēki ir jāiedrošina oficiāli uzsākt uzņēmējdarbību, jāorganizē mācības un pieredzes apmaiņas pasākumi ar citu VRG darbības teritoriju amatniekiem un mājražotājiem. Mājražošana varētu veidoties gan kā galvenā uzņēmuma darbības nozare, gan kā papildu nozare galvenajai darbības nozarei. Nelielajiem ražotājiem ir nepieciešams finansiāls atbalsts telpu ierīkošanā, aprīkojuma un inventāra iegādei. Jāveicina amatnieku un mājražotāju saražotās produkcijas realizācijas iespējas, izveidojot tirdzniecības vietas un organizējot pasākumus, jāveic mārketinga aktivitātes.

Vietējā rīcības grupa ir secinājusi, ka VRG darbības teritorijā ir vāji attīstīta ražotāju sadarbība un kooperācija, un nākotnē tā noteikti būtu jāveicina. It īpaši nozīmīga sadarbība varētu veidoties vietējās produkcijas realizēšanas jomā, un šo virzienu vajadzētu finansiāli atbalstīt.

Ņemot vērā VRG darbības teritorijas atrašanās vietu, vispārējo demogrāfisko un ekonomisko situāciju laukos, VRG uzskata, ka svarīgi ir atbalstīt jebkura veida uzņēmējdarbības iniciatīvu, kas ir uzsākta VRG darbības teritorijā, jo tā piesaista cilvēkus teritorijai un dod ieguldījumu kopējā attīstībā.

VRG ir secinājusi, ka VRG darbības teritorijas pilsētās, pagastos, novados darbojas aktīvi un radoši cilvēki, kas apvienojušies nevalstiskajās organizācijās, interešu grupās, iesaistās pašdarbības un sporta entuziastu kolektīvos, piedalās sabiedriskos pasākumos. Iedzīvotāju aktivizēšanā savu ieguldījumu ir devis arī atbalsts ar LEADER pieeju. Arī turpmāk ir nepieciešams veicināt dažādas sabiedriskas aktivitātes, lai vairāk vietējo iedzīvotāju iekļautos savas vietējās kopienas dzīvē. VRG darbības teritorijā līdz šim nav reģistrētas viedo ciemu aktivitātes, bet ir potenciāls tādām veidoties aktīvākajās kopienās. Lai dzīves vide lauku teritorijās kļūtu pievilcīgāka, nepieciešams uzlabot un papildināt infrastruktūru, inventāru brīvā laika pavadīšanas aktivitātēm dažādām vecuma un interešu grupām, kas dotu iespējas saturīgi atpūsties tuvāk savai dzīves vietai. Dabas un kultūrvēstures objektu, parku, dabas taku un citu sabiedrisku vietu sakārtošana un labiekārtošana arī ir ļoti nozīmīga vietas potenciāla paaugstināšanā, un šāda veida aktivitātēs labprāt iesaistās vietējie iedzīvotāji. Iedzīvotājiem nozīmīgs arī ir kvalitatīvu mūžizglītības pasākumu piedāvājums. VRG darbības teritorijā svarīgs ir arī atbalsts sociāli mazāk aizsargātākajām iedzīvotāju grupām, nodrošinot nepieciešamos sociālos pakalpojumus, to pieejamību, kā arī nodrošinot vides pieejamību cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, lai iesaistītu tos sabiedriskajās aktivitātēs. Nepieciešams radīt un attīstīt vietas jauniešu radošajām, sporta un cita veida nodarbēm.

VRG, konsultējoties ar stratēģijas izstrādē iesaistītajām pusēm un pamatojoties uz stipro un vājo pušu, draudu un iespēju analīzes secinājumiem, uzskata, ka 2023. - 2027. gada plānošanas periodā LEADER pieejas atbalsta galvenais mērķis ir lauku vides saglabāšana un stiprināšana, apdzīvotības veicināšana lauku teritorijās nodrošinot iedzīvotājiem sabiedrisko pakalpojumu pieejamību, aktivitāšu dažādošanu, identitātes un vietas attīstības potenciāla stiprināšanu, resursu efektīvu izmantošanu, attīstot vietējo ekonomiku, radot jaunas darba vietas, jaunus produktus un pakalpojumus, ieviešot inovatīvus risinājumus, efektīvi izmantojot vietējos resursus.

1.5. Starpteritoriālās un starpvalstu sadarbības vajadzību novērtējums

Iepriekšējā plānošanas periodā VRG kā sadarbības partneris piedalījās divos VRG starpvalstu sadarbības projektos un vienā starpteritoriālās sadarbības projektā. Projektu tematika bija saistīta ar meža nekoksnes resursu izmantošanu, zīmolvedību un vietējo krājaizdevu sabiedrību stiprināšanu.

Viens no galvenajiem VRG mērķiem ir veicināt vietējās uzņēmējdarbības attīstību, un to var īstenot ne tikai piešķirot uzņēmējiem finansējumu, bet arī iepazīstinot viņus ar labās prakses piemēriem citu VRG darbības teritorijās Latvijā un ārvalstīs. VRG ir organizējusi pieredzes apmaiņas braucienus uz kaimiņu teritorijām, un uzņēmēji ir piedalījušies arī pieredzes apmaiņā ārzemēs. Labās prakses piemēri ir ļoti motivējoši, un arī turpmāk noderētu citu VRG pieredze uzņēmējdarbības veicināšanā gan Latvijas, gan starptautiskā mērogā.

Pēdējos gados Latvijā, Eiropā un pasaulē īpaši aktīvi noris viedo ciemu attīstība. Lai arī to attīstības pamatā var būt dažādas pieejas un mērķi, tomēr visām ir raksturīga lauku kopienu kā nozīmīga

resursa vietējās teritorijas attīstībai aktivizēšana un spēcināšana. Viedo ciemu pārstāvjus vieno noteikta sociālā identitāte, kopīgas intereses un mērķi. To sasniegšanai viedie ciemi attīsta unikālus, savas teritorijas vajadzībām atbilstošus risinājumus. VRG darbības teritorijā ir liela interese par viedajiem ciemiem, bet diemžēl līdz šim teritorijā nav oficiāli izveidojies neviens viedais ciems. Vietējo kopienu pārstāvji atzīst, ka viņiem ir vēlēšanās, bet trūkst zināšanu, kā veidot šādas iniciatīvas. Viedo ciemu pieredzes izzināšana varētu būt viens no VRG starpteritoriālās vai starpvalstu sadarbības projektiem.

Trešais virziens, kurā VRG vēlas attīstīt sadarbību, ir jauniešu iniciatīvas. VRG darbības teritorijā ir reģistrētas vairākas jauniešu organizācijas, bet to aktīva darbība gandrīz nav jūtama. Lauku iedzīvotāji atzīst, ka jauniešus vairāk interesē nodarbes pilsētās un novadu centros, kur ir lielākas iespējas, bet ir vēlēšanās organizēt arī pasākumus uz vietas. Vietējie jaunieši ir ieinteresēti sadarboties ar citu VRG darbības teritoriju vienaudžiem dažādās jomās, piemēram, sporta, mākslas pasākumi un nometnes.

VRG biedri ir izteikuši vēlmi arī turpmāk sadarboties ar citām VRG, lai iepazītos ar viņu pieredzi VRG darbības organizēšanā un veiksmīgākos risinājumus izmantotu savas VRG darbībā. VRG pārstāvji ir viesojušies pie tuvākajiem kaimiņiem, taču būtu noderīgi iepazīties ar VRG pieredzi un labo praksi arī citos Latvijas reģionos. Pieredzes apmaiņa aktivizētu VRG darbību un piesaistītu arī jaunus biedrus.

Lai labāk iepazītu un pārņemtu citu VRG pieredzi un uzzinātu par lauku attīstībai svarīgiem risinājumiem, starptautisko un starpteritoriālo projektu aktivitātes iespējams īstenot arī ārpus VRG darbības teritorijas.

VRG darbības teritorijas pašvaldībām ir liela ilgtermiņa sadarbības pieredze ar citām Latvijas un arī ārvalstu pašvaldībām. Piemēram, Valkas novads sadarbojas ar Valgas pilsētu un apriņķi Igaunijā, aptverot ļoti dažādas sadarbības jomas; Strenčiem kā plostnieku pilsētai ir interesanta sadarbības pieredze ar vairāku valstu plostnieku pilsētām. Šo sadarbības potenciālu varētu izmantot un veidot jaunas sadarbības formas, iesaistot tajā VRG un meklējot atbilstošus partnerus jau esošajās pašvaldību partneru valstīs.

2. Stratēģiskā daļa

2.1. Vīzija un stratēģiskie mērķi

Vīzija:

VRG teritorijā iedzīvotājiem ir radīti apstākļi dzīvot sakārtotā lauku vidē, kur iespējams attīstīt mūsdienīgas uzņēmējdarbības iniciatīvas, atbilstoši savām interesēm un spējām iesaistīties vietējās kopienas dzīvē un īstenot jaunas idejas dzīves vides uzlabošanai.

Stratēģiskie mērķi:

M1 Vietējās ekonomikas attīstība

M2 Dzīves vides kvalitātes uzlabošana

2.1.1. Starpteritoriālās un starpvalstu sadarbības virzieni

VRG vēlas attīstīt starpteritoriālo un starpvalstu sadarbību šādās jomās:

- Uzņēmējdarbības attīstības veicināšana,
- Viedo ciemu iniciatīvu rosināšana,
- Jauniešu iniciatīvu dažādošana.

2.2. Sasniedzamie rezultāti

Stratēģiskajiem mērķiem VRG ir izvēlējusies vairākus stratēģiskos novērtējuma rādītājus, kas noteiktos laika posmos ļaus noteikt stratēģijas ieviešanas progresu un vērtēt, vai ir nepieciešami grozījumi stratēģijas ieviešanas gaitā, ja plānotie rezultāti netiek sasniegti.

Izvirzīto stratēģisko mērķu sasniegšanu VRG var ietekmēt tikai daļēji, jo VRG nav vienīgais attīstības virzītājs savā darbības teritorijā, un noteiktas darbības veiks arī pašvaldības un citas organizācijas. Lai novērtēšana būtu vienkāršāka un vērtējamie rezultāti viegli apkopojami, par rezultātiem ir noteikti publiskās datu bāzēs pieejami statistikas rādītāji un rādītāji, kas pieejami VRG apkopotajos datos. Visa VRG darbības teritorija tiek definēta kā lauku teritorija, jo tajā neietilpst pilsētas ar iedzīvotāju skaitu virs 5000.

VRG izvēlētie stratēģiskie novērtējuma rādītāji (rezultātu rādītāji) ir šādi:

Nr. p. k.	Mērķis	Rezultātu rādītājs	Bāzes vērtība (2023. gads)	2025. gads	2027. gads
1.	**M1 Vietējās ekonomikas attīstība**	Jaunas darbavietas, kas atbalstītas LEADER projektos lauku teritorijās Datu avots – VRG dati	0	5	10

2.		Lauku ekonomikas uzņēmumu skaits, kas izveidoti ar LEADER atbalstu Datu avots – VRG dati	0	3	7
3.		Esošo uzņēmumu skaits, kas saņēmuši LEADER atbalstu Datu avots – VRG dati	0	8	33
4.	**M2 Dzīves vides kvalitātes uzlabošana**	Lauku iedzīvotāju skaits, kuri ar LEADER atbalstu iegūst labāku piekļuvi pakalpojumiem un infrastruktūrai pagastos un pilsētās Datu avots – www.csb.gov.lv	0	5000	15191
5.		Atbalstīto viedo ciemu stratēģiju skaits, t.sk. sagatavoti un īstenoti viedo ciemu iniciatīvu projekti Datu avots – VRG dati	0	1	3

2.3. Inovatīvo risinājumu identificēšana

Vērtējot projektu atbilstību VRG attīstības stratēģijai, viens no projektu vērtēšanas kritērijiem ir projekta novitāte (projekta ideja kā jauninājums). Vērtējums tiek veikts, pamatojoties uz projekta iesniegumā sniegto informāciju. Inovācijas tiek vērtētas VRG darbības teritorijas mērogā.

Inovācija ir veiksmīga jauninājuma ražošana, iekļaušana un izmantošana ekonomikas vai sociālajā jomā. Ar inovācijām tiek saprasta jebkura jauninājuma ieviešana, piemēram, jauni produkti, jauns produktu sastāvs, jauni pakalpojumi, jauni tehnoloģiski risinājumi u.c. konkrētajā vietā VRG darbības teritorijā (savā uzņēmumā, organizācijā, ciemā, pilsētā, novadā vai visā VRG darbības teritorijā). Jaunas idejas un risinājumi var tikt iegūti arī pieredzes pārneses ceļā no citām VRG Latvijā vai citās valstīs. Par inovāciju var uzskatīt arī preces vai pakalpojuma kvalitatīvu uzlabojumu, kas nodrošina tā vērtības palielināšanos. Projektu iesniedzējiem jācenšas pēc iespējas detalizētāk aprakstīt un pamatot plānotās inovācijas, lai tās būtu saprotamas plašam lasītāju lokam.

Inovāciju veidi:

- Produkta inovācija – jauna vai būtiski uzlabota produkta ieviešana, tā īpašības vai izmantošanas nolūks rada jaunu vērtību klientam, ieviesti nozīmīgi uzlabojumi tehniskiem parametriem/ sastāvdaļām/ materiāliem;
- Procesa inovācija – jaunas vai nozīmīgi uzlabotas produkcijas vai piegādes metodes ieviešana, ietver nozīmīgas izmaiņas tehnikās, aprīkojumā un/ vai programmā, var būt paredzētas, lai samazinātu produkcijas vai piegādes vienību izmaksas, palielinātu kvalitāti vai izveidotu vai piegādātu jaunu un nozīmīgi uzlabotu produktu;
- Organizatoriskā inovācija – uzlaboti uzņēmuma iekšējie procesi produktivitātes celšanai;
- Mārketinga inovācija – jaunas mārketinga metodes, t.sk. būtisku izmaiņu veikšana ne tikai ražojumu dizainā vai iepakojumā, bet arī produktu izplatīšanā, produktu izvietošanā vai izmaiņas cenu politikā;
- Sociālā inovācija - jaunas vai būtiski pilnveidotas iniciatīvas, kas nodrošina sociālo, vides vai kultūras vērtību kopienai VRG darbības teritorijā. Mērķis – labklājības līmeņa paaugstināšana. Sociālās inovācijas ir jaunas prakses vai tehnoloģiski izgudrojumi, kas vērsti uz labāku sociālo vajadzību apmierināšanu salīdzinājumā ar esošajiem risinājumiem.

Inovācijām pamatā var būt viena vai vairākas no šīm inovāciju pazīmēm:

- Oriģinalitāte – jauni (līdz šim nebijuši vai nepieejami) vai netradicionāli risinājumi teritorijas attīstības veicināšanai un identitātes stiprināšanai, kas ir radīti un īstenoti konkrētajā vietā VRG darbības teritorijā vai pārņemti no citām Latvijas pašvaldībām vai ārvalstu prakses, veiksmīgi pielāgojot tos vietējiem apstākļiem;
- Resursu izmantošanas efektivitāte – risinājumi teritoriju attīstībai, kas balstās uz vietējiem resursiem un vērtībām un palīdz ilgtermiņā atrisināt konstatētās problēmas bez lieliem finanšu resursu ieguldījumiem;
- Sabiedriskā nozīme (ilgtspēja) – risinājumi, kas atstāj pozitīvu ietekmi uz vietējo sabiedrību, aktivizējot vietējos iedzīvotājus, popularizējot darbības teritoriju. Projekta rezultāti ir izmantojami citām sabiedrības grupām, nozarēm, organizācijām, teritorijām u.tml.;
- Partnerība – risinājumi, kas veicinājuši sadarbību un dažādu nozaru / jomu kopdarbu un mijiedarbi teritorijas attīstības jautājumu risināšanā.

Projekts tiks uzskatīts par inovatīvu, ja tas atbildīs vismaz vienam no iepriekš minētajiem inovāciju veidiem.

3. Rīcības plāns

VRG ir izstrādājusi rīcības plānu stratēģijas īstenošanai laika posmā no 2023. gada līdz 2027. gadam, un katram izvirzītajam stratēģiskajam mērķim ir plānotas rīcības atbilstoši piešķirtajam finansējumam no ELFLA. Rīcības ir pamatotas ar sadaļā 1.4. identificētajām teritorijas attīstības vajadzībām un potenciālu, turklāt visām rīcībām ir jātuvina stratēģisko mērķu sasniegšanas novērtējuma rādītāju izpilde. Katrai rīcībai tiek noteikti savi rezultātu rādītāji, kas parāda, kādā apjomā ir plānota šī rīcība.

VRG ir izzinājusi un apkopojusi pa rīcībām iespējamo atbalstāmo darbību priekšlikumus, ko izteica vietējie iedzīvotāji, NVO pārstāvji, pašvaldību pārstāvji, uzņēmēji, lauku uzņēmējdarbības speciālisti u.c. interesenti. Vienā projektā var tikt ietvertas vairākas attiecīgās rīcības darbību idejas.

Tā kā VRG darbības teritorijā ir liels īpaši aizsargājamo dabas teritoriju īpatsvars, tad šādās teritorijās projektos plānotās darbības ir jāīsteno atbilstoši spēkā esošo normatīvo aktu nosacījumiem.

3.1. Rīcības plāns 2023.–2027. gadam Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna 2023.–2027. gadam intervencē "Darbību īstenošana saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana" (turpmāk – Stratēģiskā plāna intervence)

Stratēģiskais mērķis Nr. 1 Vietējās ekonomikas attīstība

Rīcība 1.1. Jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošo attīstīšana un realizācija tirgū

Rīcības apraksts:

Atbalsts esošajiem un topošajiem uzņēmējiem jaunu produktu un pakalpojumu radīšanai un esošo produktu un pakalpojumu attīstībai, kā arī realizācijai tirgū, izmantojot vietējos resursus, paaugstinot

darbinieku produktivitāti un veicinot uzņēmējdarbības attīstību un nodarbinātību VRG darbības teritorijā. Šī rīcība neattiecas uz tūrisma nozari.

Iespējamie risinājumi:

- Dažāda veida lauksaimniecības produktu pārstrāde un produkcijas iepakošana;
- Kvalitatīvu darba apstākļu radīšana uzņēmumos;
- Jaunu ražotņu veidošana un esošo ražotņu attīstība;
- Jaunu produktu un pakalpojumu veidošana un esošo attīstība;
- Uzņēmējdarbības uzsākšana („Lauku biļete");
- Sadarbība starp ražotājiem, pakalpojumu sniedzējiem, kooperācijas iniciatīvu attīstība;
- Dažāda veida mācības darbinieku prasmju pilnveidošanai un jaunu prasmju apgūšanai;
- Tirdzniecības vietu izveidošana, aprīkošana, labiekārtošana;
- Cita veida vietējo produktu tirdzniecības noieta vietu (piem., tiešā tirdzniecība, interneta veikals, mājražotāju un amatnieku tirdziņi) veidošana;
- Vietējo produktu atpazīstamības veicināšana;
- Digitālo risinājumu ieviešana.

Attiecināmās izmaksas: saskaņā ar atbalsta piešķiršanas reglamentējošiem normatīviem aktiem.

Rīcības īstenošanas vieta: VRG darbības teritorija un atbalsta piešķiršanas reglamentējošajos normatīvajos aktos minētie izņēmumi.

Atbilstība Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskajam plānam 2023.-2027. gadam:
LA 19. intervencē aktivitātē „Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas" atbalstu sniedz šādām darbībām:

- jaunu produktu un pakalpojumu radīšanai, esošo produktu un pakalpojumu attīstīšanai, to realizēšanai tirgū, atpazīstamības tēla veidošanai, kvalitatīvu darba apstākļu radīšanai un darbinieku produktivitātes kāpināšanai;
- produkcijas realizēšanai paredzētas vides radīšanai vai labiekārtošanai, kā arī jaunu realizācijas veidu ieviešanai un to atpazīstamības tēla veidošanai.

Rīcība 1.2. Tūrisma nozares pakalpojumu attīstība

Rīcības apraksts:

Atbalsts esošajiem un topošajiem **tūrisma nozares** uzņēmējiem jaunu pakalpojumu radīšanai un esošo pakalpojumu attīstībai, kā arī mārketingam, izmantojot vietējos resursus un veicinot uzņēmējdarbības attīstību un nodarbinātību VRG darbības teritorijā.

Iespējamie risinājumi:

- Jaunu tūrisma nozares uzņēmumu veidošana un esošo uzņēmumu attīstība;
- Jaunu tūrisma pakalpojumu veidošana un esošo pakalpojumu dažādošana;
- Tūrisma uzņēmējdarbības uzsākšana („Lauku biļete");
- Tūrisma infrastruktūras uzlabošana un modernizēšana;
- Sadarbība starp tūrisma pakalpojumu sniedzējiem, kooperācijas iniciatīvu attīstība;
- Dažāda veida mācības darbinieku prasmju pilnveidošanai un jaunu prasmju apgūšanai;
- Mārketinga pasākumu attīstība un dažādošana;
- Digitālo risinājumu ieviešana.

Attiecināmās izmaksas: saskaņā ar atbalsta piešķiršanas reglamentējošiem normatīviem aktiem.

Rīcības īstenošanas vieta: VRG darbības teritorija un atbalsta piešķiršanas reglamentējošajos normatīvajos aktos minētie izņēmumi.

Atbilstība Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskajam plānam 2023.-2027. gadam:
LA 19. intervencē aktivitātē „Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas" atbalstu sniedz šādām darbībām:

- jaunu produktu un pakalpojumu radīšanai, esošo produktu un pakalpojumu attīstīšanai, to realizēšanai tirgū, atpazīstamības tēla veidošanai, kvalitatīvu darba apstākļu radīšanai un darbinieku produktivitātes kāpināšanai;
- produkcijas realizēšanai paredzētas vides radīšanai vai labiekārtošanai, kā arī jaunu realizācijas veidu ieviešanai un to atpazīstamības tēla veidošanai.

Stratēģiskais mērķis Nr.2 Dzīves vides kvalitātes uzlabošana

Rīcība 2.1. Sabiedriskās infrastruktūras sakārtošana un attīstība

Rīcības apraksts:
Atbalsts vietējās teritorijas, tostarp dabas un kultūras objektu, sakārtošanai, lai uzlabotu pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību, kuras nepieciešamību apstiprina apzinātās vietējo iedzīvotāju vajadzības un kas popularizē VRG darbības teritoriju kā kvalitatīvu dzīves, atpūtas un tūrisma vietu.

Iespējamie risinājumi:

- Dažāda veida sabiedrisku vietu sakārtošana un iekļaujošas vides veidošana, pieejamības uzlabošana, tai skaitā, vides pielāgošana personām ar funkcionāliem traucējumiem;
- Jaunu sabiedrisko objektu ierīkošana;
- Kultūrvēsturisko ēku vai to arhitektonisko elementu atjaunošana;
- Sporta un aktīvas brīvā laika pavadīšanas infrastruktūras objektu (tostarp pie izglītības iestādēm) izveide, atjaunošana, labiekārtošana vai papildināšana;
- Dienas, ģimenes atbalsta, multifunkcionālu un/vai sociālo pakalpojumu centru izveide.

Attiecināmās izmaksas: saskaņā ar atbalsta piešķiršanas reglamentējošiem normatīviem aktiem.

Rīcības īstenošanas vieta: VRG darbības teritorija un atbalsta piešķiršanas reglamentējošajos normatīvajos aktos minētie izņēmumi.

Atbilstība Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskajam plānam 2023.-2027. gadam:
LA 19. intervencē aktivitātē „Kopienu spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas" atbalstu sniedz šādām darbībām:

- vietējās teritorijas, tostarp dabas un kultūras objektu, sakārtošanai, lai uzlabotu pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību.

Rīcība 2.2. Aprīkojuma un inventāra iegāde sabiedrisko aktivitāšu īstenošanai

Rīcības apraksts:
Atbalsts aprīkojuma un inventāra iegādei, kas nepieciešami dažāda veida sabiedrisko aktivitāšu (kultūras, sporta, mūžizglītības u.c. pasākumu) īstenošanai un kuru nepieciešamību apstiprina apzinātās vietējo iedzīvotāju vajadzības, veicinot VRG darbības teritorijas pievilcību un attīstību.

Iespējamie risinājumi:

- Telpu un ārvides iekārtošana un aprīkošana ar inventāru sabiedrisko aktivitāšu un brīvā laika pavadīšanas nodarbībām;
- Inventāra iegāde dažādiem sporta veidiem;
- Tautas tērpu iegāde pašdarbības kolektīviem;
- Digitālie risinājumi (piemēram, spēļu vai ekspozīciju digitalizācija u.tml.).

Attiecināmās izmaksas: saskaņā ar atbalsta piešķiršanas reglamentējošiem normatīviem aktiem.

Rīcības īstenošanas vieta: VRG darbības teritorija un atbalsta piešķiršanas reglamentējošajos normatīvajos aktos minētie izņēmumi.

Atbilstība Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskajam plānam 2023.-2027. gadam:
LA 19. intervencē aktivitātē „Kopienu spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas" atbalstu sniedz šādām darbībām:

- sabiedrisko aktivitāšu (tostarp viedo ciemu, apmācību un interešu klubu, sociālās aprūpes vietu, kultūras, vides aizsardzības, sporta un citu brīvā laika pavadīšanas veidu) dažādošanai.

Rīcība 2.3. Vietējo kopienu iniciatīvas

Rīcības apraksts:
Atbalsts dažāda veida iniciatīvām un vietējo tradīciju stiprināšanai, kas dažādo sabiedriskās aktivitātes, sporta un mūžizglītības iespējas, it īpaši iesaistot jauniešus un mazaizsargātās personas (bērnus, pensionārus, personas ar invaliditāti, bezdarbniekus u.c. sociāli mazaizsargāto personu grupas, kas noteiktas saskaņā ar 11.01.2005. MK noteikumiem Nr.32), un kuru nepieciešamību apstiprina apzinātās vietējo iedzīvotāju vajadzības, spēcinot vietējās kopienas un veicinot vietas attīstību.

Iespējamie risinājumi:

- Dažāda veida mācību, mūžizglītības pasākumu un izglītojošu nometņu organizēšana;
- Jauniešu iniciatīvas;
- Viedo ciemu iniciatīvas;
- VRG starptautiskā un starpteritoriālā sadarbība.

Attiecināmās izmaksas: saskaņā ar atbalsta piešķiršanas reglamentējošiem normatīviem aktiem.

Rīcības īstenošanas vieta: VRG darbības teritorija un atbalsta piešķiršanas reglamentējošajos normatīvajos aktos minētie izņēmumi.

Atbilstība Latvijas Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskajam plānam 2023.-2027. gadam:
LA 19. intervencē aktivitātē „Kopienu spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas" atbalstu sniedz šādām darbībām:

- sabiedrisko aktivitāšu (tostarp viedo ciemu, apmācību un interešu klubu, sociālās aprūpes vietu, kultūras, vides aizsardzības, sporta un citu brīvā laika pavadīšanas veidu) dažādošanai.

Nr.	Mērķis / Rīcība	Stratēģiskā plāna intervences aktivitāte	Maksimālā attiecināmo izmaksu summa vienam projektam (EUR)	Maksimālā atbalsta intensitāte (%)	Īstenošanas kārtas (izsludināšanas princips)	Iznākuma rādītāji
Mērķis Nr.1 – Vietējās ekonomikas attīstība						
1.1.	Jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošo attīstīšana un realizācija tirgū	Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas	100 000 15 000 – „Lauku biļetes" projekti*	40 – pamata atbalsts; 65 – inovatīvie projekti; plāno vai uzsāk uzņēmējdarbību, vai jaunu nozari; 75 – saskaņā ar kritērijiem	Kārtas	Radīti **35** jauni vai uzlaboti esošie produkti un/vai pakalpojumi; Izveidotas vai labiekārtotas **3** tirdzniecības vietas
1.2.	Tūrisma nozares pakalpojumu attīstība	Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas	100 000 15 000 – „Lauku biļetes" projekti*	40 – pamata atbalsts; 65 – inovatīvie projekti; plāno vai uzsāk uzņēmējdarbību, vai jaunu nozari; 75 – saskaņā ar kritērijiem	Kārtas	Radīti **16** jauni vai uzlaboti esošie tūrisma produkti un/vai pakalpojumi

* Fiksētas summas maksājums ar budžeta projektu "Lauku biļete", izmantojot Zemkopības ministrijas apstiprināto metodiku fiksētas summas maksājuma piemērošanai;

Maksimālā atbalsta summa var mainīties atbilstoši metodikai "Fiksētas summas maksājums ar budžeta projekta aprēķina metodi "Lauku biļete" un to piemērošana Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plānā 2023.-2027.gadam".

Mērķis Nr.2 – Dzīves vides kvalitātes uzlabošana						
2.1.	Sabiedriskās infrastruktūras sakārtošana un attīstība	Kopienu spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas	50 000	70 – pamata atbalsts	Kārtas	Sakārtoti vai izveidoti **12** sabiedriskās infrastruktūras objekti
2.2.	Aprīkojuma un inventāra iegāde sabiedrisko aktivitāšu īstenošanai	Kopienu spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas	25 000	70 – pamata atbalsts; 90 – aktivitātes sociāli mazaizsargāto personu grupu atbalstam; 90 – vietējai kopienai būtisku pakalpojumu nodrošināšana	Kārtas	Atbalstīta aprīkojuma un inventāra iegāde **25** sabiedrisko aktivitāšu īstenošanai
2.3.	Vietējo kopienu iniciatīvas	Kopienu spēcinošas un vietas attīstību sekmējošas iniciatīvas	25 000 6000 – „Jauniešu iniciatīvas" projekti* 50 000 – VRG sadarbības projekti	70 – pamata atbalsts; 100 – jauniešu iniciatīvas; 100 – VRG sadarbības projekti; 90 – viedo ciemu iniciatīvas; 90 – iniciatīvas, iesaistot sociāli mazaizsargāto personu grupas	Kārtas	Atbalstīti **7** izglītojoši pasākumi; Atbalstītas **10** jauniešu iniciatīvas; Atbalstītas **3** viedo ciemu iniciatīvas Īstenoti **2** VRG sadarbības projekti

* Fiksētas summas maksājums "Jauniešu iniciatīvas", izmantojot Zemkopības ministrijas apstiprināto metodiku fiksētas summas maksājuma piemērošanai;

Maksimālā atbalsta summa var mainīties atbilstoši metodikai "Fiksētas summas maksājums "Jauniešu iniciatīva" un to piemērošana Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plānā 2023.-2027.gadam".

3.1.1. Kritēriju apraksts maksimālās atbalsta intensitātes noteikšanai

Rīcībā 1.1. "Jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošo attīstīšana un realizācija tirgū" un rīcībā 1.2. „Tūrisma nozares pakalpojumu attīstība" pamata atbalsta intensitāte ir 40%.

Atbalsta intensitāti **65%** apmērā projekti var saņemt šādos gadījumos:

- projekti, kas saskaņā ar 2.3. sadaļā aprakstītajām inovāciju pazīmēm ir atzīti par inovatīviem VRG un plašākā līmenī;
- ja atbalsta pretendents ir fiziska persona, kura plāno uzsākt saimniecisku darbību;
- ja atbalsta pretendents ir juridiska vai fiziska perona, kas uzsāk saimniecisko darbību (reģistrēta vai pārņemta ne agrāk kā astoņpadsmit mēnešus pirms projekta iesnieguma iesniegšanas);
- ja atbalsta pretendents plāno uzsākt darbību jaunā nozarē papildus esošajai darbības nozarei.

Maksimālo atbalsta intensitāti **75%** apmērā projekti var saņemt šādos gadījumos:

- atbalsta pretendents ir gados jauns lauksaimnieks atbilstoši atbalsta piešķiršanas reglamentējošajos normatīvajos aktos noteiktajām prasībām;
- atbalsta pretendents ir mazā lauku saimniecība atbilstoši atbalsta piešķiršanas reglamentējošajos normatīvajos aktos noteiktajām prasībām;
- investīcijām pamatpakalpojumos lauku teritorijā izglītības, sociālās vai veselības jomā;
- neienesīgām investīcijām kvalitatīvu darba apstākļu uzlabošanai un darbinieku produktivitātes kāpināšanai.

Rīcībā 2.1. „Sabiedriskās infrastruktūras sakārtošana un attīstība" pamata atbalsta intensitāte ir **70%**. Šajā rīcībā nav plānota paaugstināta atbalsta intensitāte.

Rīcībā 2.2. „Aprīkojuma un inventāra iegāde sabiedrisko aktivitāšu īstenošanai" pamata atbalsta intensitāte ir **70%**. Maksimālo atbalsta intensitāti **90%** apmērā projekti var saņemt šādos gadījumos:

- tiek iegādāts aprīkojums un inventārs sabiedriskajām aktivitātēm, kuras paredzētas sociāli mazaizsargāto personu grupu (noteiktas saskaņā ar 11.01.2005. MK noteikumiem Nr.32) atbalstam;
- tiek iekārtoti vietējai kopienai sevišķi būtisku pakalpojumu nodrošināšanas objekti sociālajā, veselības un izglītības jomā (piemēram, dienas centrs, bērnu pieskatīšanas centrs u.tml.).

Rīcībā 2.3. „Vietējo kopienu iniciatīvas" pamata atbalsta intensitāte ir **70%**. Maksimālo atbalsta intensitāti **100%** apmērā var saņemt „Jauniešu iniciatīvu" projekti un VRG starptautiskās un starpteritoriālās sadarbības projekti. Atbalsta intensitāti **90%** apmērā var saņemt gadījumos, ja tiek īstenotas:

- viedo ciemu iniciatīvas (viedais ciems – kopiena lauku apvidū, kas īsteno vietējās iniciatīvas, lai rastu praktiskus risinājumus ciema ekonomisko, sociālo un vides apstākļu uzlabošanai, maksimāli izmantojot jaunas iespējas un digitālās tehnoloģijas)[1];
- iniciatīvas, iesaistot dalībniekus no sociāli mazaizsargāto personu grupām (pasākumā vismaz divi dalībnieki).

3.2. Cita ārējā finansējuma nepieciešamība un piesaistīšanas novērtējums

Saskaņā ar esošās situācijas novērtējumu un pieejamajām ELFLA iespējām finansēt vietējās attīstības stratēģijas ieviešanu VRG ir noteikusi papildu nepieciešamības, kas būtu finansējamas no citiem finanšu resursiem. Lai varētu īstenot šīs stratēģijas 2.1.1. sadaļā izvirzītos mērķus starpteritoriālajai un starpvalstu sadarbībai, kā arī kopumā iespējotu dažādus pasākumus VRG vīzijas sasniegšanai, jāstrādā ar finansējuma piesaisti arī no citām programmām, piemēram, Igaunijas – Latvijas pārrobežu sadarbības programma, „Eiropa pilsoņiem" u.tml.

[1] Ministru kabineta 2023. gada 10. oktobra noteikumi Nr. 580 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai intervencē "Darbību īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana"

4. Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas īstenošana un novērtēšana

4.1. Vietējās rīcības grupas informācijas tīklu veidošanas apraksts un sadarbības nodrošināšana ar dažādām tās darbības teritorijā esošajām organizācijām

VRG sabiedrības informēšanai izmanto VRG tīmekļvietni www.zgauja.lv un sociālā tīkla Facebook kontu https://www.facebook.com/LaukupartneribaZiemelgauja , darbības teritorijā esošo pašvaldību tīmekļvietnes (Valmieras novads – www.valmierasnovads.lv; Valkas novads – www.valka.lv; Smiltenes novads – www.smiltenesnovads.lv), kā arī pašvaldību vietējos informatīvos izdevumus. VRG ir izveidojusies sadarbība ar reģionālajiem laikrakstiem „Ziemeļlatvija" (galvenā mērķauditorija – Valkas un Smiltenes novadi) un „Liesma" (Valmieras novads), kuros tiek ievietota informācija par VRG aktivitātēm.

VRG aktīvi sadarbojas ar teritorijas pašvaldībām. Novadu pašvaldības ir nominējušas savus oficiālos pārstāvjus. Sadarbību ar teritorijām un iedzīvotājiem veicina tas, ka biedrības padomē ir pārstāvēti visi trīs novadi (novada administrācijas pārstāvis vai uzņēmējs, vai novadā darbojošās NVO pārstāvis). Tādā veidā informācija tiek saņemta uz vietas novados. Līdzšinējā pieredze rāda, ka katrā pagastā vai pilsētā ir vismaz viens aktīvs cilvēks – VRG kontaktpersona, kam tiek nosūtīta aktuālā informācija un kas iesaistās tās izplatīšanā.

SVVA stratēģijas izstrādes sākuma posmā 2022. gada otrajā pusē un 2023. gada sākumā VRG organizēja pasākumu ciklu „Tev ir ideja? Mums ir LEADER" – katrā VRG darbības teritorijas pagastā un pilsētā notika tikšanās ar vietējiem iedzīvotājiem, lai novērtētu iepriekšējā plānošanas periodā īstenotos LEADER projektus un uzklausītu ierosinājumus jaunajam plānošanas periodam. Apkopotie ierosinājumi ir ņemti par pamatu 2023. – 2027. gada plānošanas perioda SVVA stratēģijā plānotajām rīcībām. Stratēģijas izstrādes beigu posmā jaunās stratēģijas projekts tika apspriests ar aktīvākajiem vietējo kopienu iedzīvotājiem: 2023. gada jūnijā notika trīs darba grupu sanāksmes – katrā novadā viena. Darba grupu sanāksmēs tika apspriests izstrādātās stratēģijas projekts un notika diskusijas par ieteicamajiem rīcību risinājumiem, atbalsta apmēriem un kritērijiem paaugstinātai atbalsta intensitātei. Darba grupu priekšlikumi tika iesniegti VRG padomei gala lēmuma pieņemšanai. Stratēģijas projekts tika publicēts VRG tīmekļvietnē, un jebkurš interesents varēja ar to iepazīties un sūtīt savus komentārus un ierosinājumus.

Uzsākot 2023.-2027. gada plānošanas perioda VRG stratēģijas īstenošanu, katrā VRG novadā ir plānots organizēt informācijas, mācību, konsultatīvos un pieredzes apmaiņas pasākumus ar nolūku informēt un popularizēt vietējā sabiedrībā VRG stratēģiju un veicināt tās īstenošanu, kā arī sniegt atbalstu potenciālajiem atbalsta saņēmējiem projektu ideju radīšanā, projektu izstrādāšanā un projektu iesniegumu sagatavošanā. Šos pasākumus vadīs VRG darbinieki, pēc nepieciešamības pieaicinot attiecīgus speciālistus, piemēram, par projekta finanšu informācijas sagatavošanu. Jebkurš interesents informāciju var saņemt, sazinoties ar VRG darbiniekiem pa e-pastu, tālruni vai individuālās klātienes konsultācijās.

VRG informēs sabiedrību par projektu īstenošanas gaitu un sasniegtajiem rezultātiem. Informācija būs pieejama VRG tīmekļvietnē. Projektu īstenotāji tiks rosināti sagatavot un publicēt informāciju savu uzņēmumu vai organizāciju tīmekļvietnēs un savu pašvaldību informatīvajos izdevumos.

Tīklošanās un sadarbība ir LEADER pamatprincipi, un tie veido pamatu **LEADER pieejas pievienotās vērtības** radīšanai, jo ļauj aktivizēt kopienas un interešu grupas (t.sk., teritorijas iedzīvotājus, uzņēmējus, organizācijas, institūcijas u.c.) SVVA stratēģijas mērķu sasniegšanai un teritorijas attīstībai plašākā mērogā un ilgtspējīgākā veidā. VRG savā darbībā primāri veido sadarbību ar LEADER mērķauditoriju un informē un konsultē to par LEADER pieeju un SVVA stratēģijas īstenošanu, kā arī popularizē īstenoto projektu rezultātus.

Papildus LEADER pieejas un SVVA stratēģijas īstenošanai VRG var īstenot arī citus sabiedrības aktivizēšanas pasākumus, piemēram, organizēt apmācības un citus izglītojošus pasākumus, iedzīvotāju aktivitāšu īstenošanai piesaistīt atbalstu no dažādiem fondiem, iesaistīties sadarbības projektos, lai sniegtu teritorijas iedzīvotājiem iespēju iepazīties ar labo praksi citos Latvijas novados, VRG vai ārvalstīs, organizēt iedzīvotāju tikšanās, lai risinātu kopienām aktuālos jautājumus, veicinātu sadarbību starp kaimiņos esošām teritorijām, u.c.

4.2. Papildinātības nodrošināšana ar Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmu 2021. - 2027. gadam specifiskajiem atbalsta mērķiem un Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības mehānisma plānu

Stratēģijas ietvaros īstenotajiem projektiem ir iespējama papildinātība ar Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021. - 2027. gadam SAM pasākumu līmenī un Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības mehānisma plānu.

Stratēģijas mērķis	Papildinošais SAM pasākums
M1 Vietējās ekonomikas attīstība	1.2.3.1. pasākums "Atbalsts MVU inovatīvas uzņēmējdarbības attīstībai" 1.2.3.6. pasākums "Tūrisma produktu attīstības programma"
	4.3.5.1. pasākums "Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu pieejamības palielināšana"
	4.3.5.SAM (ESO 4.11.) Uzlabot vienlīdzīgu un savlaicīgu piekļuvi kvalitatīviem, ilgtspējīgiem un izmaksu ziņā pieejamiem pakalpojumiem; pilnveidot sociālās aizsardzības sistēmas, tostarp veicināt sociālās aizsardzības pieejamību; uzlabot ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu pieejamību, efektivitāti un izturētspēju.
	5.1.1.1. Infrastruktūra uzņēmējdarbības atbalstam 5.1.1.3. Publiskās ārtelpas attīstība 5.1.1.6. Kultūras mantojuma saglabāšana un jaunu pakalpojumu attīstība
	Papildinošā Atveseļošanās un noturības mehānisma plāna komponente
	Komponente 2: Digitālā transformācija Reformu un investīciju virziens 2.2. Uzņēmumu digitālā transformācija un inovācijas Reforma 2.2.1.r. Uzņēmējdarbības digitālās transformācijas pilna cikla atbalsta izveide ar reģionālo tvērumu 2.2.1.3.i. Atbalsts jaunu produktu un pakalpojumu ieviešanai uzņēmējdarbībā;

M2 Dzīves vides kvalitātes uzlabošana	4.2.4.SAM "Veicināt mūžizglītību, jo īpaši piedāvājot elastīgas prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas iespējas visiem, ņemot vērā uzņēmējdarbības un digitālās prasmes, labāk prognozējot pārmaiņas un vajadzību pēc jaunām prasmēm, pamatojoties uz darba tirgus vajadzībām, atvieglojot karjeras maiņu un sekmējot profesionālo mobilitāti" 4.2.4.2. Atbalsts pieaugušo individuālajās vajadzībās balstītai pieaugušo izglītībai 4.2.4.3. Digitālo prasmju pilnveide
	5.1.1.3. Publiskās ārtelpas attīstība 5.1.1.6. Kultūras mantojuma saglabāšana un jaunu pakalpojumu attīstība
	Papildinošā Atveseļošanās un noturības mehānisma plāna komponente
	Komponente 2: Digitālā transformācija Reformu un investīciju virziens 2.3. Digitālās prasmes Reforma 2.3.2.r. Digitālās prasmes sabiedrības un pārvaldes digitālajai transformācijai 2.3.2.1.i. Digitālās prasmes iedzīvotājiem, t.sk. jauniešiem

4.3. Projektu konkursu izsludināšanas un projektu vērtēšanas kārtība, tostarp interešu konflikta novēršana

Projektu konkursu izsludināšana un projektu iesniegumu vērtēšana notiek atbilstoši atbalsta piešķiršanas reglamentējošajos normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai.

SVVA stratēģijas īstenošana – projekta iesniegumu pieņemšana visās plānotajās rīcībās – notiek kārtās, kas tiek izsludinātas saskaņā ar VRG padomes lēmumu un saskaņotas ar LAD.

VRG pēc saskaņošanas ar LAD informāciju par projektu iesniegumu pieņemšanu atbilstoši SVVA stratēģijai ievieto savā tīmekļvietnē www.zgauja.lv. Informācija tiek ievietota arī darbības teritorijā esošo pašvaldību tīmekļvietnēs un informatīvajos izdevumos. Šeit tiek ievietota arī atsauce uz LAD tīmekļvietni un norāde uz LAD Elektroniskās pieteikšanās sistēmu.

Lai atbalstītu potenciālos projektu īstenotājus ar nepieciešamo informāciju, VRG rīko informatīvos seminārus, kā arī informē par laiku un vietu, kur ir pieejamas klātienes konsultācijas projektu iesniegumu sagatavošanā.

Lai nodrošinātu projektu atbilstības SVVA stratēģijai objektīvu izvērtējumu, VRG ir izveidojusi projektu vērtēšanas komisiju, kas darbojas atbilstoši VRG padomē apstiprinātajam nolikumam. Projektu vērtēšanas komisija izvērtē projektu atbilstību SVVA stratēģijai saskaņā ar projektu vērtēšanas kritērijiem un iesniedz argumentētu vērtējumu VRG padomei. Projektu vērtēšanas kritēriji ļauj prioritizēt jeb sarindot projektus pēc to kvalitātes un ieguldījuma SVVA stratēģijas mērķu sasniegšanā. Projektu vērtēšanas kritēriji tiek aktualizēti, un VRG padome tos apstiprina, izsludinot katru konkrēto projektu konkursa kārtu. Projektu vērtēšana notiek vairākos posmos. VRG izstrādā detalizētu projektu vērtēšanas metodiku, kas ir atklāta un pieejama visiem projektu iesniedzējiem, nodrošinot vērtēšanas procesa caurskatāmību.

Pirmajā vērtēšanas posmā projekti tiek vērtēti pēc **atbilstības kritērijiem**, t.i., vai projekts atbilst izvēlētajai SVVA stratēģijas rīcībai un VRG darbības teritorijai un vai projekta pieteikumā plānotās aktivitātes un mērķi sniedz tiešu ieguldījumu SVVA stratēģijas rīcību un mērķu sasniegšanā.

Otrajā vērtēšanas posmā projekti tiek vērtēti pēc **kvalitatīvajiem kritērijiem**:

- Cik saprotami, pamatoti un pārliecinoši ir aprakstīts projekta mērķis un aktivitātes, radītie produkti vai pakalpojumi;
- Kādā mērā projekts ir inovatīvs VRG darbības teritorijā;
- Vai projekta mērķi, aktivitātes un plānotie ieguldījumi ir sabalansēti.

Trešajā vērtēšanas posmā projekti tiek vērtēti pēc **specifiskajiem kritērijiem**, kas ir atšķirīgi katrai rīcībai un vērtē projekta nozīmību konkrētās rīcības kontekstā.

Vērtējot projektus un pieņemot lēmumus par to finansēšanu, VRG ir jāizvairās no interešu konflikta riska. Ar interešu konfliktu VRG saprotam situāciju, kurā valsts amatpersonai (VRG gadījumā – padomes locekļiem un paraksttiesīgajai personai), pildot valsts amatpersonas amata pienākumus, jāpieņem lēmums vai jāpiedalās lēmuma pieņemšanā, vai jāveic citas ar valsts amatpersonas amatu saistītas darbības, kas ietekmē vai var ietekmēt šīs valsts amatpersonas, tās radinieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās intereses. Interešu konflikts pastāv arī tad, ja personas funkcijas neatkarīgi un objektīvi traucē pildīt iemesli, kas saistīti ar ģimeni, emocionālajām saitēm, politisko vai nacionālo piederību, ekonomiskajām interesēm vai jebkādām citām tiešām vai netiešām personīgajām interesēm. VRG gadījumā interešu konflikta risks nedrīkst pastāvēt arī projektu vērtētājiem un personai, kas protokolē VRG padomes sēdes. Lai novērstu interešu konflikta risku, VRG padomes locekļiem, darbiniekiem un projektu vērtēšanas komisijas pārstāvjiem nepieciešams paziņot, kādas organizācijas viņi pārstāv un vai pastāv kādi citi apstākļi, kas varētu ietekmēt viņu objektivitāti lēmumu pieņemšanā. Konkrētā projekta vērtētājs nedrīkst būt saistīts ar izvērtējamā projekta izstrādi vai ieviešanu. Lemšanā par projekta apstiprināšanu nevar piedalīties persona, kas kaut kādā mērā saistīta ar projekta pieteikumu. VRG padomes loceklim vai vērtēšanas komisijas pārstāvim nav atļauts piedalīties projektu vērtēšanā un lēmuma pieņemšanā tajā SVVA stratēģijas rīcībā un tajā projektu pieņemšanas kārtā, kurā viņam ir intereses, kas varētu ietekmēt projekta tālāko virzību. Par šiem gadījumiem attiecīgi tiek norādīts sēdes protokolā.

Pirms vērtēšanas vai lēmumu pieņemšanas projektu pieteikumu vērtēšanā un lemšanā iesaistītās personas (projektu vērtētāji, VRG padomes locekļi un paraksttiesīgā persona, un persona, kas protokolē VRG padomes sēdes) rakstiskā veidā apliecina interešu konflikta neesamību, aizpildot interešu deklarācijas veidlapas attiecībā uz katru konkrētajā kārtā vērtējamo rīcību.

VRG padome pieņem šādus lēmumus:

1) Lēmums par projekta atbilstību SVVA stratēģijai (projekts ir saņēmis vismaz minimālo punktu skaitu, un tā īstenošanai attiecīgajā kārtā publiskais finansējums ir pietiekams);
2) Lēmums par projekta neatbilstību SVVA stratēģijai (projekts neatbilst SVVA stratēģijas rīcības plānā noteiktajai rīcībai un netiek tālāk vērtēts, punkti netiek piešķirti);
3) Lēmums par projekta noraidīšanu, jo piešķirtais punktu skaits publiskā finansējuma iegūšanai attiecīgajā kārtā nav pietiekams (projekts ir saņēmis vismaz minimālo punktu skaitu, bet tas nav pietiekams publiskā finansējuma iegūšanai un noraidīts finansējuma trūkuma dēļ);
4) Lēmums par projekta noraidīšanu, jo tas neiegūst minimālo punktu skaitu atbilstoši vērtēšanas kritērijiem (projekts nav ieguvis minimālo punktu skaitu atbilstoši projektu vērtēšanas kritērijiem).

LAD informāciju par VRG vērtēšanas rezultātiem ievieto savā tīmekļvietnē. VRG informāciju par vērtēšanas rezultātiem publicē savā tīmekļvietnē www.zgauja.lv.

4.4. Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas īstenošanas uzraudzība un novērtēšanas procedūra

VRG organizē un veic SVVA stratēģijas īstenošanas pastāvīgo uzraudzību un periodisko novērtēšanu atbilstoši atbalsta piešķiršanas reglamentējošiem normatīviem aktiem. Par pastāvīgo uzraudzību un periodisko novērtēšanu atbildīgs ir VRG administratīvais vadītājs, bet darbā piedalās arī administratīvā vadītāja asistents.

Administratīvais vadītājs un/vai administratīvā vadītāja asistents:

- Sniedz konsultācijas projektu izstrādātājiem projektu izstrādes laikā;
- Veic projektu īstenošanas saturisko uzraudzību;
- Projekta īstenošanas laikā vismaz vienu reizi veic projekta gaitas izvērtēšanu tā realizācijas vietā;
- Regulāri informē sabiedrību un nodrošina stratēģijas ieviešanas publicitāti (publikācijas par iesniegtajiem projektiem un vērtēšanas rezultātiem, veiksmīgākajiem piemēriem);
- Noskaidro iedzīvotāju intereses un viedokli par stratēģijas īstenošanas gaitu;
- Apkopo un uzkrāj informāciju par projektu ieviešanas gaitu, apkopo un analizē rezultātu un novērtējuma rādītājus;
- Izvērtē stratēģijas īstenošanas efektivitāti un, ja nepieciešams, sagatavo priekšlikumus izmaiņām stratēģijā un rīcības plānā;
- Sagatavo ikgadējus uzraudzības ziņojumus par projektu ieviešanas gaitu un rezultātiem, kurus prezentē VRG padomei un publicē biedrības tīmekļvietnē www.zgauja.lv ;
- Ja nepieciešams, iesniedz padomei priekšlikumus lēmumu pieņemšanai par izmaiņām vietējās attīstības stratēģijā atbilstoši izmaiņām VRG darbības teritorijas apstākļos.

Informāciju, kas nepieciešama SVVA stratēģijas ieviešanas rādītāju uzraudzībai un apkopošanai nodrošina administratīvais vadītājs, izmantojot projektu iesniegumos iekļauto informāciju, kā arī statistiku no publiskajiem reģistriem – Centrālās statistikas pārvaldes, Pilsonības un migrācijas pārvaldes, Lursoft datu bāzēm, kā arī pašvaldību sniegto informāciju.

Katras projektu konkursa kārtas noslēgumā administratīvais vadītājs sagatavo un iesniedz padomei stratēģijas īstenošanas gaitas novērtējumu, kurā tiek apkopota informācija par noslēgtajā kārtā iesniegtajiem projektiem, to atbilstību stratēģijai, par realizētajiem projektiem un apgūto finansējumu. Novērtējumā tiek iekļauti arī rezultātu un novērtējuma rādītāji. Rezultātu rādītāji tiek analizēti par tikko pabeigto kārtu, bet novērtējuma rādītāji - par iepriekšējo kārtu, jo katra projekta īstenošanas rezultāti būs redzami tikai pēc zināma laika perioda. Ik gadu, sākot ar 2025. gadu, VRG veic SVAA stratēģijas periodisku novērtēšanu, apkopojot sasniegtos rezultātus un iesniedzot tos LAD saskaņā ar normatīvo regulējumu.

Katra projekta novērtēšana tā īstenošanas vietā tiks veikta vismaz vienreiz projekta uzraudzības perioda laikā, aizpildot kontroles veidlapu, kas pieejama LAD Elektroniskās pieteikšanās sistēmā VRG platformā.

Divas reizes plānošanas periodā – perioda vidū un SVVA stratēģijas ieviešanas noslēgumā – tiks veikta paplašināta teritorijas attīstības analīze un izvērtēta stratēģijas īstenošanas ietekme uz teritorijas attīstību. Tiks sagatavoti ziņojumi (vidus termiņa un gala novērtējums) par stratēģijas

ieviešanas rezultātiem un lietderību, kā arī atbilstību sākotnēji plānotajam. Ziņojumus apstiprinās VRG padome, ar tiem tiks iepazīstināta VRG biedru kopsapulce, un tie tiks ievietoti VRG tīmekļvietnē.

4.5. Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas īstenošanas organizācija

VRG vietējās attīstības stratēģijas ieviešanā ir iesaistītas šādas institūcijas un personas:

- Biedru kopsapulce;
- Biedrības padome;
- Projektu vērtēšanas komisija;
- Administratīvais vadītājs un administratīvā vadītāja palīgs.

Kopsapulce ir augstākā biedrības lēmējinstitūcija, kas apstiprina biedrības padomi.

Biedrības padome ir pārstāvju lēmējinstitūcija. Padomes sastāvs ir aprakstīts šīs stratēģijas 1.2. apakšnodaļā. Padome pieņem galīgos lēmumus par SVVA stratēģijas apstiprināšanu un grozījumiem, kā arī projektu konkursu izsludināšanu un projektu iesniegumu atbilstību SVVA stratēģijai. Biedrības padome apstiprina un atbrīvo no amata administratīvo vadītāju, kā arī izveido projektu vērtēšanas komisiju.

Projektu vērtēšanas komisija nodrošina saņemto projektu iesniegumu vērtēšanu atbilstoši padomes apstiprinātajam projektu vērtēšanas komisijas nolikumam, kā arī vērtēšanas kritēriju piemērošanas metodikai. Projektu vērtēšanas komisija sniedz priekšlikumus biedrības padomei par projektu iesniegumu atbilstību SVVA stratēģijai.

Administratīvais vadītājs un administratīvā vadītāja palīgs ir biedrības darbinieki, kas nodrošina projektu konkursu norisi, nepieciešamās apmācību, aktivizēšanas aktivitātes un konsultācijas, veic projektu uzraudzību un apkopo projektu rezultātus un SVVA stratēģijas rezultatīvos rādītājus.

Projektu konkursu izsludināšana notiek atbilstoši atbalsta piešķiršanas reglamentējošiem normatīviem aktiem un VRG padomes lēmumiem. Sabiedrības informēšanas un aktivizēšanas pasākumi ir norādīti šīs stratēģijas 4.1. apakšnodaļā.

VRG SVVA stratēģijas īstenošanai saņem ELFLA atbalstu KLP SP 2023. - 2027. gadam intervencē LA19 ”Darbību īstenošana saskaņā ar vietējās attīstības stratēģiju, tostarp sadarbības aktivitātes un to sagatavošana”. VRG savas darbības nodrošināšanai, SVVA stratēģijas iedzīvināšanas pārvaldībai, uzraudzībai un novērtēšanai, tostarp teritorijas aktivizēšanai un publicitātes pasākumiem, novirzīs līdz 17 % no SVVA stratēģijas īstenošanai piešķirtā publiskā finansējuma.

5. Finansējuma sadales plāns

VRG ir noteikusi optimālo finansējuma sadalījumu SVVA stratēģijas īstenošanai. Saskaņā ar atbalsta piešķiršanas reglamentējošiem normatīviem aktiem finansējums ir sadalīts pa SVVA stratēģijā noteiktajiem mērķiem.

Nr. p. k.	**Mērķis**	**Stratēģiskā plāna intervencē**	
		atbalsta apmērs (% pret kopējo atbalstu Stratēģiskā plāna intervencē)	**atbalsta apmērs (EUR)**
1.	Vietējās ekonomikas attīstība	50%	796 446,59
2.	Dzīves vides kvalitātes uzlabošana, tai skaitā:	50%	796 446,59
	Sadarbības projekti	12%	95 573,59
	Pārējie projekti	88%	700 873
Kopā		100%	1 592 893,18
t. sk. uzņēmējdarbības attīstībai		50%	796 446,59

Pielikumi

1. pielikums – Iedzīvotāju priekšlikumi VRG SVVA stratēģijai 2023. – 2027. gadam

N. p. k.	Teritorija	Mērķis 1 Vietējās ekonomikas attīstība	Mērķis 2 Dzīves vides kvalitātes uzlabošana
Valmieras novads			
1.	Brenguļu pagasts	Platformas izveide pakalpojumu komunicēšanai, piem., sniega tīrīšana Laivu piestātnē – iznomājamas laivas Pakomāts Ekskavatora iegāde	Zīmes par vietējām vērtībām, info stendi pie ievērojamām (vēsturiskām) vietām Tiltiņš pār upīti Abula takā tiem, kas brauc no alus darītavas uz Valmieru caur mežu Koka ēku, logu, durvju restaurācijas kursi / meistarklases iedzīvotājiem Attīstīt un atdzīvināt Cempu un Jaunvāles ciemus Veloceļš Brenguļi – Valmiera Laivu piestātnē jāuzstāda Jāņa Jēkabsona izveidotā bāka Sabiedriskā tualete pie „Kaimiņiem” Atjaunot estrādes laukumus ar iespēju ziemā uzliet ledu Atjaunot soliņus un celiņu uz avotiņu Uzlikt, izveidot vides objektus Darbnīcas, lekcijas – iedzīvotājiem Regbija laukums un inventārs
2.	Ēveles pagasts	Tūrisma attīstība, arī starpnovadu projekti Pakalpojumu centrs (autoremonts, mazgātuve, bērnu pieskatīšana) Pakalpojumi (mauriņa pļaušana, sniega tīrīšana, malkas nešana) Sociālā uzņēmējdarbība	Baznīcas renovācija (pabeigt torni un fasādi, bruģēt celiņus) Pielietojums vecajai pagasta ēkai, skolai Ēveles skolu veidot kā Jaunieši izaugsmes centru, vietu nometnēm, projektiem Turpināt parka labiekārtošanu, izstrādāt atjaunošanas projektu, vēsturisko informāciju izvietot dabā un virtuālajā vidē Trenažieri Ēveles muzejs Muižas klēts sakārtošana Vides pieejamība Peldvieta Publiskā tualete Nometnes bērniem, jauniešiem Skolas sporta laukuma kompleksa izveidošana

			Tūrisma taka „Mākslas pieskāriens” (Indriķis Zeberiņš, Kārlis Sūniņš, Milda Grīnfelde)
3.	Jērcēnu pagasts	Viesu māja, kempings, glempings Viesu istabiņas stallī Velosipēdu nomas punkts Slēpju noma	Parkā gājēju celiņi, soliņi, atpūtas vietas (jāievēro veco parku apsaimniekošanas principi) Trenažieru laukums ar apgaismojumu) + bērniem (pie bijušā laukuma) Centra māju sakārtošana (apgaismojums iekšpagalmos, soliņi) Saliekamā estrāde Parkā nojume tūristiem Saliņas labiekārtošana, tiltiņš Ziemas aktivitātes bērniem (aprīkojums) Sporta laukuma rekonstrukcija
4.	Kauguru pagasts	Laivu noma Pop-up pakalpojumi (ēdināšana, mājražotāji, amatnieki) Pārstrāde Tūrisma inventāra noma, naktsmītne Camino ceļa gājējiem, baikeriem Jebkas tūrisma attīstīšanai	Bumbu patvertne Būtes strauta apkārtnes tīrīšana, labiekārtošana Mājražošanas popularizēšana (līdzīgi kā bija “Baltie galdauti”) Norāžu zīmes Info stendi Nojumes, tenti pasākumiem (pašvaldības, bet ko varētu dot arī uzņēmējiem uz tirdziņiem) Sabiedriskās tualetes Kaut kāda vieta – namiņš, kur var tūristi pasēdēt, padzert tēju, pieejams 24/7) Bērnudārza kalna (Sergejkalna) apkārtnes labiekārtošana, ugunskura vieta ar zupas katlu, skatu tornis Tirdzniecības namiņi, nojumes Izrāžu aprīkojums amatierteātrim Līčos minerālūdens ņemšanas būdiņa Jauniešu centra iekārtojums Telpas amatnieku sanākšanai Basketbola laukuma grozs, segums, apkārtnes labiekārtošana
5.	Plāņu pagasts	Granulu ražošana Autoservisa iekārtas Metināšanas iekārtas Tūrisms Ārstniecības augu žāvētava Kazas piena produktu ražošana Sīrupu ražošana	Bērnu laukums Plāņos, pļavā pie KN Bijušās skolas ēkas izmantošana, pie., ģimenes atbalsta centrs, jauniešu centrs Sociālā telpa (dušas, veļas mazgātava) Volejbola laukuma atjaunošana Āra trenažieri, šūpoles Turpināt parka labiekārtošanu, ierīkot apgaismojumu

			Aktivitātes jauniešiem – filmu skatīšanās, nepieciešama pulcēšanās vieta Slidotava Hokeja laukums Galda spēļu telpa Plāņu TN – teniss, novuss u.c. Gopera dzimtas mājas – muzejs – vai jaunā paaudze turpinās?
6.	Sedas pilsēta	Publiskā pirts Saimniecības preču veikals	Kultūras nama fasādes un lielās zāles sakārtošana (nepieciešami lieli ieguldījumi) Sedas centra lielā laukuma rekonstrukcija Svarīgi – kā Seda izskatīsies kopumā? Stadiona rekonstrukcija Futbola laukums Bērnu laukums, vieta, kur tikties jaunajām māmiņām Dažādas pastaigu takas Atkritumu tvertnes (suņu atkritumi) Atkritumu šķirošana Parks, atpūtas vieta pie pansionāta (taciņas, lapene, augu kastes u. tml.) Veloceliņš Seda – Strenči
7.	Strenču pilsēta	Tūrisms Ēdināšanas pakalpojumi Teritorijas uzkopšanas pakalpojumi Gaujas tramvajs Izklaides pasākumu inventārs, piem., piepūšamās atrakcijas	Fotogrāfa Dāvja Spundes muzejs Dzelzceļš purvā Pie jaunā tilta kāpnes + teritorijas labiekārtošana Rotaļlaukums vismazākajiem bērniem Lidojošie plosti (kokos Gaujmalā pie estrādes) Aktīvās atpūtas vieta pie estrādes Dabas takas pie Gaujas uzlabošana Kapličas atjaunošana Baznīcai – apkure, ūdensapgāde, kanalizācija Tualetes stāvlaukumā Slidotavas atjaunošana Sporta trases: motocikliem, velosipēdiem, enduro Pludmale pie Gaujas Digitalizēti info stendi Strenču slimnīcas muzejs Aktivitātes jauniešiem: kino, sports, pludmales volejbols
8.	Trikātas pagasts	Tūrisms Ēdināšanas pakalpojumi (sezonāli) Zirgu manēža	Hokeja laukums, slidotava Pilsdrupu konservācija Bērnu rotaļu laukuma atjaunošana,

		Kempings ezera krastā	papildināšana Teritorijas labiekārtošana, stāvlaukuma ierīkošana Teritorijas sakopšana pie Taurētāja Teritorijas sakopšana (vecais benzīntanks, vecais kombainu laukums, vecā šķirotava) Skolas sporta laukuma atjaunošana un rotaļu laukuma ierīkošana „Zaļā klase" ar siltumnīcu Trikātas laivu kanāls Trikātas dzirnavas (tiltiņš, laivu piestātne) Parka sakopšana (arborists) Abula un Baznīcas ezera savienojuma tīrīšana Mācītājmuižas atjaunošana Kapličas remonts Kapu teritorijas sakārtošana – sētas konservācija, atjaunošana, īslaicīgas zaļo atkritumu novietošanas vietas ierīkošana Karoga vietas (pie skolas, pie pagasta nama) Kultūras nama apkārtnes labiekārtošana, atpūtas zonas ierīkošana Aktivitātes jauniešiem – sports, piem., volejbols
Valkas novads			
9.	Ērģemes pagasts	Granulu ražošana Brīvdienu māja (vienkārša) Glempings Ēdināšanas pakalpojumi Komplekss tūrisma piedāvājums Mājražošana Tirgošanās vietas pilsētās IT, dizaina pakalpojumi	Teritorijas pie skolas labiekārtošana – rotaļu laukums lielākiem bērniem Hokeja laukums – jauns segums Petanks – blakus hallei telpas pasākumiem Pulcēšanās vieta ārā Izgaismota strūklaka Jauniešiem – sporta aktivitātes, mācības finanšu pratībā
10.	Valkas pilsēta	Pakalpojumi – zobārstniecība, ēdināšana, sociālie, pirts Tūrisms (neliela viesnīca, jauniešu mītnes) Bērnu izklaides centrs telpās (kā Brīnummežs) Piedzīvojumu trase bērniem, pusaudžiem, mazais Tarzāns, tīklu parks Nomas pakalpojumi - katamarāni,	Zāģezera apkārtnes pilnveidošana, dabas taka gar Pedeli, rampa ratiņkrēsliem, volejbola laukums, tualetes, ģērbtuves Meža parka labiekārtošana – dabas takas, disku golfs Teritorijas labiekārtošana pie stadiona (starp stadionu un SIA „Divi A") Ūdenstornis – skatu tornis

		laivas, supi, ūdens velosipēdi Kafejnīca pie Zāģezera Kemperu uzlādes vieta, laukums Karti, velosipēdi, skrejriteņi – noma	Estrādes labiekārtošana Baznīca – pieejamība (stikla siena, novērošanas kameras, skatu platforma) Bērni veido spēles, sadarbība ar bibliotēku, spēles digitalizācija Pagalmu labiekārtošana, rotaļu laukumu ierīkošana Strūklakas atjaunošana pie skolas Sporta laukums pie ģimnāzijas Sporta formas, sporta inventārs Veco dzelzceļa sliežu atjaunošana (sliežu velosipēdiem) Artūra Gobas piemiņas vieta Mākslas salons
11.	Valkas pagasts	Meža tehnika, piem., eglīšu stādījumu kopšanai Iekārtas brikešu ražošanai Laivu noma, katamarāni Zāģezerā Mājražotāji Mazo guļbaļķu ēku ražošana	Apgaismojums no Lugažu centra līdz Lugažu muižai (piem., saules laternas) Volejbola laukuma atjaunošana (žogs, apgaismojums, papildu iespējas bērniem) Māju norāžu atjaunošana Tērpi, apavi, mūzikas instrumenti kolektīviem Basketbola laukums Skatu tornis + kāpšanas siena Slidotava Drošas braukšanas laukums Aktivitātes: mākslinieku plenēri, nometnes Vecās katlu mājas izmantošana Elektroniskais reklāmas stends – ekrāns Pagasta ekspozīcijas izveidošana (V. Krile, P. Radziņš) Bērnu rotaļu istaba bibliotēkā Pasākumu vieta bērniem Sajūtu taka, atrakcijas Disku golfs Lugažu muižas parkā Māla kleķa māja – radošā darbnīca amatniekiem
12.	Vijciema pagasts	Atbalsts šādām uzņēmējdarbības nozarēm: metālapstrāde, mežistrādes pakalpojumi (kokmateriālu izvešana), galdniecība, mājražošana, auto remonta pakalpojumi	Autotrases ierīkošana Vijciema „muzejs”: informācija par pagasta vēsturi, sporta vēstures istaba, māju vēsture, digitāla ekspozīcija Celīškalna taka, atrakcijas Pludmales ierīkošana Vijas krastā Estrāde Hokeja laukuma atjaunošana Sporta laukuma labiekārtošana

			Brīvprātīgo ugunsdzēsēju depo ierīkošana Baznīcas draudzes projekti: kapu digitalizācija, kapsētas mūra atjaunošana, kapličas atjaunošana Neformāla pulcēšanās vieta jauniešiem Multifunkcionāla centra izveide (bijusī magazīnas ēka)
13.	Zvārtavas pagasts	Tūrisms – katamarāni, SUP, laivas, pirts kubls Ogu pārstrāde Siera ražošana Skaņu ierakstu studija	Kapličas atjaunošana, kapu digitalizācija Kalnienes strītbola laukums Bērnudārza rotaļu laukums, žogs Sabiedriskā tualete Tautas namam apgaismojums Mierkalna Tautas nama apkārtnes labiekārtošana Pie bijušās Ozolu skolas – estrāde
Smiltenes novads			
14.	Gaujienas pagasts	Lauksaimniecības produktu pārstrāde – sulas, sīrupi, sukādes Mājražotāju publiskais tirgus stends Veselības pakalpojumi (vannas) Tūrisms (arī kristīgais) Ēdināšanas pakalpojumi Viesu mītnes Mazie uzņēmēji (frizieris, šuvēji u. tml.) – telpu trūkums! Sociālā uzņēmējdarbība	Sunīšdīķa un Anniņu dīķa apkārtnes labiekārtošana Gaujienas kapu kapličas sakārtošana Kapu digitalizācija Rekolekciju centra izveide (reliģ. nozīme) Estrādes sakārtošana (grīda, soli) Nometnes – sporta, izglītojošās Laivotājiem izkāpšanas vietas Atpūtas vieta pie Gaujas, dabas takas pilnveidošana Āra tualetes Jauniešiem – sports, trenažieri, nometnes jaunajiem uzņēmējiem
15.	Grundzāles pagasts	Ēdināšanas pakalpojumi (āra kafejnīcas) Bitenieki (bišu mājiņa)	Apmācību programmas, cikli – dažādas tēmas, piem., atkarības, projektu gatavošana, uzņēmējdarbība Multifunkcionāls sporta spēļu laukums Hokejs Pludmales volejbols pie upes Peldvieta „Tarzānu" taka pie dabas takas Jauniešiem – sporta pasākumi, vasaras nometnes Sociālie pakalpojumi – tehniskie palīglīdzekļi
16.	Virešu pagasts	Amatnieki, mājražotāji Laivu noma Gaujas teritorijā – laivas,	Vidagā – volejbola laukums, papildinājumi sporta laukumam, arī mazajiem bērniem

		naktsmītņu vietas Sociālā uzņēmējdarbība	Virešos – bērniem publisko teritoriju, piem., pie pagasta mājas Jāatjauno estrāde Jauniešiem – sports Stikla lapene ceļa malā, kur apstāties pie TIC Mednieku klubu pasākumi